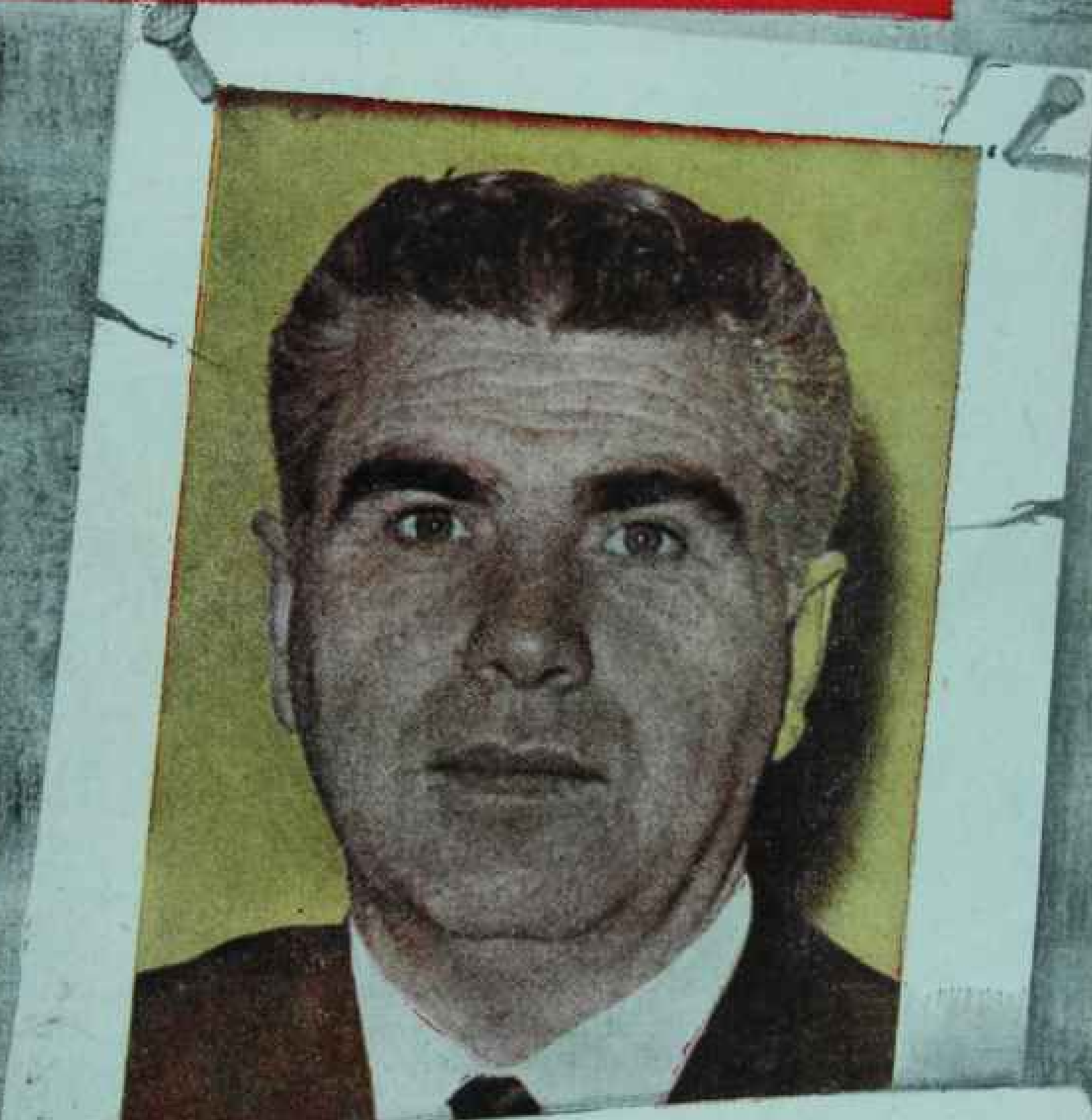
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

TALÂT AYDEMİR
Hesap Saati

1963 PURO ☆ fay

BEDAVA NAKİL VASITALARI

PİYANGOSUNDA TALİHİNİZİ DENEYİNİZ

...böylece hem nefis bir tuvalet sabunu, hem en üstün temizleme tozunu kullanmış olur... hem de şu çok kıymetli ikramiyeden birini kazanabilirsiniz.

63 model,
FORD-TAUNUS
Aile Arabası

TRIUMPH
İngiliz Motosikleti

TRIUMPH
marka şahane bir Scooter

RUDGE
İngiliz Erkek Bisikleti

RUDGE
İngiliz Kız Bisikleti

RUDGE
İngiliz Çocuk Bisikleti

...ve ayrıca 300 çeşitli teselli mükâfatı

Bol köpüklü ve Nefis kokulu

PURO

Tuvalet Sabunu kalitesi en iyi tuvalet sabunu ve müessir bir güzellik müstahzarıdır

Köpüklü ve Deterjanlı

fay

Temizleme Tozu kalitesi en üstün, fiatı en ucuz temizleme tozudur

PİYANGOYA İŞTİRAK İÇİN...

3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı ile 3 adet Fay Temizleme Tozu kapağı biriktirmek kâfidir. Bunları bir zarfa koyunuz, zarfın arkasına açık adresinizi yazınız ve P.K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarflarını taahhütlü postamak isteyenlerin de gene aynı posta kutusuna göndermeleri rica olunur. Kur'alar 30 Haziranda Noter ve Davetliler huzurunda çekilecek ve talihliler 1 Temmuzda ilân edilecektir

Talihiniz açık olsun

AKİS

HAFTALIK AKTÜALÎTE MECMUASI

Sayı: 466 Cilt: XXVII Yıl: 10

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yan Kurula
İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu. Egemen Bostancı ve Kenan Taşçıoğlu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - İktisadi haberler, kısmı: Fasih İnal - Şehircilik: Daniyal Eriç - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro ; Naciye Fevzi, Lûtfi Ay - Kitap : İlhami Soysal - Sinema : T. Kakınç - Spor : Vildan Âşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli - Hakkı Tümgen

Fotoğraf
Sungar Taylaner - Kutay Kayalı

Klişe
Doğan Klişle Atelye

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 39 96

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı Yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
2.6.1963

Fiyatı 1 lira

Kendi Aramızda.

Sevgili AKİS Okuyucuları,

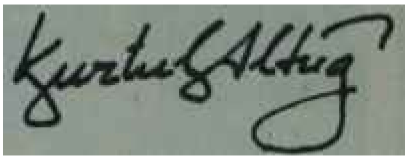
Fevkalâde günlerin mecmuası olmak vasfını, AKİS geçen hafta bir defa daha herkese kabul ettirdi. Pazartesiyi Salıya bağlayan gece cereyan eden hâdiselerin tam hikâyesini ve gerçek mahiyetini ancak Cuma sabahı AKİS okuyanlar öğrendiler ve doğrusu istenilirse, kulaktan kulağa bin haberin yayıldığı bir sırada rahat nefes aldılar. Mutadın da üstünde basılmış olmasına rağmen o sayımız her yerde tamamile tükenmiştir. Bu yüzden çok talebi karşılayamamak durumunda kaklık. O kadar ki, baskı bozukluğu dolayısıyla satışa çıkarmamış olduğumuz mecmuaları bile bayiler ısrarla istediler ve aldılar. AKİS'i derhal almadıkları içki ellerine o bozuk nüshalar geçmiş bulunan okuyucularımızdan özür dileriz ve kendilerini hiç mecmuasız bırakmaktansa bazı yerleri okunmaz halde nüshaları ortaya çıkarmak zorunda kalışımız karşısında anlayış göstermelerini rica ederiz.

AKİS hakkında Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı, Pazar günü bir tebliğ yayınladı. Tebliğin metni şudur; "Sıkı Yönetim Komutanlığı yasaklarına uymayan Akis dergisi 26 Mayıs 1963'ten itibaren 8 gün müddetle çıkmayacaktır". AKİS bunun neticesi olarak bu hafta Pazartesi günü yayınlanıyor. Bu vesileyle bir noktayı belirtmek isteriz. AKİS, bütün yasaklara azami derecede riayeti kendisine şiar edinmiş bir mecmuadır. Bir defa bu bir ödevdir, diğer taraftan AKİS kendi özel durumunu ve ister istemez taşıdığı manayı müdriktir, o kadar ki AKİS, D.P. devrinde yaşanılan Sıkı Yönetim idareleri sırasında dahi tek bir gün kapatılmamıştır ve son 28 Nisanda, yayınlanması Menderesin meşhur ve unutulmaz Tahkikat Komisyonunca yasak edilmiştir.

O bakımdan, geçen sayımızda Sıkı Yönetim Komutanlığı yasaklarına uymayan bir husus görülmüşse bunun ihtiyarımız dışında vuku bulmuş olduğuna inanılması lâzımdır. AKİS, baskıya geçildiği ana kadar çıkmış olan tebliğlerin ışığında hazırlanmıştır ve bizim inancımız, o sayısıyla müşterek dâvaya bir hizmet görmüş olduğudur.

AKİS bu sayısında, Başbakan İsmet İnönünün son derece önemli bir özel demecini yayınlamaktadır. Hâdiseleri, tecrübeli ve dirayetli İsmet Paşanın nasıl gördüğünün memleketçe, hattâ dünyaca merak edildiği sırada çıkan bu, "Dununu şöyle görüyorum" başlıklı yazı susamış bir çöl yolcusunun ağzına akıtılmış serin su gibi gelecektir.

Saygılarımızla

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Piyasa — Ticaret Odaları ve Borsaları Birliğinin XV. Genel Kurul toplantısı haftanın ortalarında Perşembe sabahı, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde törenle yapıldı. Cuma akşamına kadar devam eden toplantının ilk gününde Birliğin bir yıllık faaliyet raporu okundu ve tenkitler yapıldı.

Çalışmaların ikinci günü, her bakımdan daha yoğun oldu. Söz alan delegeler, piyasada görülmekte olan aksaklıkları kendi açılarından ele alarak, durumun düzeltilmesi için bazı temennilerde bulundular. Bu ara' da kürsüye gelen -bir iş adamı, sosyalist cereyanlara temas ederek:

"— Bizim servetimize göz dikenlerin gözleri patlar" dedi.

Konuşmaların ağırlık merkezini piyasa, standartlar ve turizm "konularının teşkil ettiği toplantıda, Abant bölgesinde yapılan yatırımların, çıkarılan bir kanunla yalnız resmî sektörün inhisarına terkedildiği, standart' lar konusunda'ise, bugüne kadar tespit edilmiş olan 60 standardın tatbik görmediği ve bu hususta tâyin edilen 10 liralık cezanın yeterli olmadığı, piyasanın satış pazarları yüzünden meflûç hale geldiği ileri sürüldü.

Delegeler, Sümerbank satış mağazalarının da piyasayı baltalayıcı tesirleri olduğunu ve bu müessese mamullerinin özel sektör tarafından ayni fiyatla satılması sebebiyle, bu mağazalara, artık ihtiyaç kalmadığım, en kısa bir süre içinde faaliyetlerine son vermeleri gerektiğini belirttiler.

Toplantının ikinci günü, geç saatlerde çalışmalara katılan Başbakan İsmet İnönü, kısa bir konuşma yaparak şöyle dedi:

"— Siyasi istikrar bakımından büyük bir ilerleme kaydetmişizdir. Endişe verecek bir hâdise olmayacaktır. Yarın bugünden daha emniyetli olacaktır. İşlerinize sanlabilirsiniz, terakkiler elde edebilirsiniz."

Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Genel Kurul toplantısı
...vız geliyor, tırıs geçiyor!..

Basın — Ahmet Yıldızın Türk Basınının başına musallat ettiği ve bir takım kimseler için baba çiftliği yerine geçen Basın İlân Kurumunun son marifeti: Hürriyet gazetesinin resmi ilânları kesildi. Sebep: Kadro yetersizliği! Türkiyenin en büyük, en zengin, en mütekamil gazetesi bu "Ucube-Müessese" için kadrosu yetersi» bir gazetedir.

Hâdise şudur: Hürriyet gazetesi, bir ajans kurarak kendi kadrosundan bir kısmını oraya aktarmıştır. Bunu yaparken de bir takım, kaşkarikolara başvurmamış ve İstanbul kadrosundaki fazlalığı, meselâ Ankarada fotoğrafçı diye göstermemiştir. Bunu yapmayınca Basın İlân Kurumu ortaya çıkmış, "Kadron eksik!" diye herkese söylenilebilecek, ama her halde Hürriyete söylenilemeyecek garabette bir mucip sebeple ceza kesmiştir.

Aslında, cezanın kesilmesindeki sebep ortadadır: Bu Resmi İlânlar öyle bir "Yağma Hasanın Böreği" dir ki birinden bir parça kesildi mi bunu hemen Ötekiler kendi aralarında paylaşıp mideye indirmektedirler. Onun için yağmacılardan her biri bir yeni yağmacının aralarına kâtılmasını istemediği gibi mevcut yağmacıların sayısı da ne kadar, indirilirse o kadar kâr edeceği hesabının içindedir.

...ve biz, bu Resmi İlân Rezaletini, bu Basın İlân Kurumu acaipliğini kaldırmadan Basınımızı sıhhate kavuşturmayı hayal ediyoruz. Milli Güvenlik Kurulunun kulakları çınlasın.

Turizm — Beş yıllık Kalkınma Plânının turizmle ilgili hükümlerine paralel olarak il ve ilçelerde teşkili gereken Turizm Geliştirme Kurullarından 13'ü teşkilâtını tamamlıyarak çalışmalarına başladı.

Mahalli seyahat acenteleri, otel, lokanta, sendika ve bazı resmi sektör temsilcilerinden teşekkül eden bu kurullar kendi çevreleriyle ilgili turizm problemlerini tek tek ele alarak inceleyecek ve hazırladıkları teklif ve plânları Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığına sunacaklardır.

Bugüne kadar teşkilâtlarını tamamlıyarak çalışmalarına başlıyan iller şunlardır: İstanbul, İzmir, Sakarya, Konya, Gaziantep, Denizli, Kırşehir, Erzurum, Maraş, Afyon, Balıkesir, Urfa, Bolu.

Başbakan — Haftanın içinde Başbakan İsmet İnönü Amerikanın meşhur ve son derece muhafazakâr, bırakınız Amerikanın dışındaki hâdiseleri, Chicago'nun dışındaki hâdiselerde bile daima menfi Chicago Tribune'-un kendisiyle görüşmek üzere hususi surette gelmiş mutoalbiri Larry Rue'yu kabul etti. Muhabir İsmet Paşayı Lozan Konferansı sırasında tanımış ve hayran kalmıştı. Nitekim bu hislerini, İstanbula geldiği gün gazetelere demeç şeklinde açıklamaktan geri kalmadı.

Larry Rue Başbakana:

"— Beni her halde hatırlamayacaksınız. O zamandan bu yana ihtiyarladım.." dedi.

İnönü güldü:

"— Ne diyorsunuz? Sia benden on yas gençsiniz.."

Muhabir itiraz etti:

"— Yoo, o kadar değil.."

Başbakan sordu:

"— Kaç doğumlusunuz?"

"— 1893"

"— Eh, ben de 1884 doğumluyum.."

Amerikalı gazetecinin gözleri parladı:

"— Gördünüz mü? On yas değil, dokuz yaş!"

İnönü tatlı bir kahkaha attı:

"— Demek ki benim sözlerimdeki hata payı, onda birdir"

Sonra, Chicago Tribüne muhabirine Türkiyenin durumunu, meselelerini ve son hâdiselerin manasını, mahiyetini anlattı.

Dünyadan Akisler

Yunanistan — İçerde bütün şiddetiyle devam eden İktidar-Muhalefet mücadelesi şimdi de yurt dışına sıçramış bulunmaktadır. Daha Kraliçe Frederikaya İngilterede yöneltilen hücumların dedikodusu bitmeden, Simdi bir de Lambrakis olayı ortaya çıktı. Selânikte tertiplenen bir miting sırasında solcu EDA Partisi liderlerinden G. Lambrakise bir motosiklet hızla çarparak, ağır yaralamıştı. Yaralı, birkaç gün sonra öldü. Ortadaki deliller, bunun bir siyasi cinayet olduğunu gösteriyordu. Bu olayın yarattığı tepki çok büyük oldu. İçerdeki gürültü patırtı bir yana, önce İngilterede, sonra da İtalyada, Yunan elçilikleri önünde protesto gösterileri yapıldı.

Bütün işaretler, sekiz yıllık Karamanlis idaresi sonunda bugün Yunanistanın ciddi bir sivas buhranın eşiğinde olduğunu göstermektedir.

Çin — Şu sırada Pekini ziyaret etmekte olan Yeni Zelanda Komünist Partisi Başkanı, Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri ile birlikte yayınladıkları ortak bildiride, partisinin, Sovyet-Çin ihtilâfında Çinin yanında yer aldığını açıkladı. Bildiride iki tarafın da, "milletlerarası komünist hareket için en büyük tehlikenin revizyonizm olduğu"nda ittifak ettikleri söyleniyor. Bilindiği gibi, revizyonizm, çinlilerin Sovyet politikası için kullandıkları bir isimdir.

Doğu Avrupada partiyi kaybeden Mao, anlaşılan şimdi, hiç olmazsa kimsularını kazanmaya çalışıyor.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 10 3 Haziran 1963 Sayı: 466 Cilt: XXVII

YURTTA OLUP BİTENLER

Komutanlar Güvenlik Kurula toplantısına geliyorlar
"Yassıadayı unutma!"

Millet

Adaletin kılıcı

Bu hafta, Türkiyede çok kimse, İster istemez, bundan iki yıl önce geçirmiş olduğumuz bir duruşma tecrübesini, Yasmada Duruşmalarını hatırladı. Çok çevrede, çok evde, çok müessesede bu konuşuldu. Hatıralar anlatıldı, müşahedeler söylendi, intibalar nakledildi, hükümler verildi. Bir noktada herkes ittifak etti: İşin uzamış bulunması memlekete ve millet hayatına; topluma tarifsiz zarar vermiştir. Suç ile cezası arasına bir geniş, hattâ genişçe zaman parçası girince akıl ve iz'anın yerini hisler almakta, kafadan fazla kalp sesini işittirmektedir.

Eğer Yassıada Duruşmalarında Köpek Dâvası, Bebek Dâvası gibi dosyalarla oyalanılacak yerde devrilen rejimin hırsız karakteri Örtülü Ödenek Dosyasıyla, Anayasa dışı tüturmı Anayasa Dosyasıyla halkın gözü önüne serilmiş bulunsaydı ve hükümler süratle verilip cezalar süratle infaz edilseydi memlekette haksız bir şefkat havasının esmeyeceğinden ve siyasi görüşlerin bu derece ayrılmayacağından bugün herkes emindi. Düşünmek lâzımdır ki 27 Mayıs sabahı, türklere bir sivil junta idaresini lâyık görenlere kargı hiddet, kin ve nefret öylesine büyüktü ki o sorumlular Harp Okulunda emniyet altına alınacak yerde Kızılay Meydanına bırakılsalardı bir anda linç edilirlerdi. Halbuki o günle Yassıada Duruşmalarının sonu arasında geçen zaman parçası çok günahı silmiş, çok hissi yumuşatmış ve geriye sadece bir takım "canım, zavallılar.." bırakmıştır.

Buna hak vermemek kabildir. Bunu hatalı bulmak kabildir. Bunu mantık dışı addetmek kabildir. Bunların hepsi doğrudur. Ama temayülün değişmiş bulunduğu da doğrudur. Bu, beşerdir. Beşer bahis konusu olunca, idarecilerin görevi beşerî davranışla-

Ordu, itibarın zirvesindeyken...

Metin TOKER

Üniformalılar, 21 Mayıs sabahından itibaren sokakta kendilerine bakan sivil gözlerdeki mâna ve sıcaklık derişikliğim şüphesiz herkesten iyi farketmektedirler. Üniformalılar, böyle bir değişikliği 27 Mayısın Üzerinden zaman geçtikten sonra da farketmişlerdir ve üzülmüşlerdir. Şimdi eski neşelerini ve şevklerini bulmuş olmalıdırlar. Çok geniş halk kütleleri, tıpkı 27 Mayısta olduğu gibi, toplumumuzu bir karanlıktan çıkarıp aydınlığa kavuşturan Silâhlı Kuvvetlerin mensuplarına karşı yeniden sevgi, şükran ve minnet hisleriyle doludur

Ordu ile halkın münasebetleri, 27 Mayıstan itibaren iki tesirin altında kalmıştır. 27 Mayısta memleketin idaresine, aslında Türk Silâhlı Kuvvetleri el koymuştur. Fakat ona, kuruluş tarzının o günkü rüzgâra göre olduğu şimdi daha iyi anlaşılan bir heyet, Milli Birlik Komitesi niyabet etmiştir. Milli Birlik Komitesinin başarılı' bir idare kurmuş olduğunu hiç kimse Söyleyemez. Hele İhtilâlin ilk yazında Komite içinde beliren, zihniyeti açık bir grupun davranışlarından tasarruflarına her şey memlekette ciddi bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu grup, yazın sonunda, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin müdahalesiyle bertaraf edilmiştir. Ama onların ve Komitenin daha sonra da tecrübesizlik, bilgisizlik, ölçüsüzlük neticesi işlediği hataların halk üzerinde yarattığı soğukluk haksız olarak bütün Silâhlı Kuvvetler mensuplarını kapsamıştır. Bu, gerçekten talihsizlik olmuştur ve talihsizlik devam edip gitmiştir.

Talihsizlik, İhtilâlden itibaren bir intikam ve restorasyon ümidini millet ile ordusu arasına nifak sokmağa başlamış, kimselerin ekmeğine yağ sürmüştür. Bunlar bir süre suyun altında, cüretleri arttığında suyun üstünde, sıkıyı görünce tekrar suyun altında bir iftira, yalan ve tezvir makinesini işletmişlerdir. Orduyu ve mensuplarını halkın nazarında kötülemek için hiç bir gayret esirgenmemiştir. Bunu görmeye, fısıltı ve dedikodu sütunlarının satırları arasına bakmak bile yetebilir. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin mensuplarına, yapılmamış kötü ima bırakılmamıştır. Onları çileden çıkarabilecek ne varsa, hepsi teker teker tezgâha konulmuştur.

Hava bu hale gelince bir başka grup, bir başka ne daha harekete geçmiştir. Ordunun hamisi pozuna takınan bu sözümona aydınlar, kendi temayüllerini Silâhlı Kuvvetlerin temayülü gibi göstermek çabasına girmişlerdir. İşte, halk budur! Bu halkla Demokrasi nasıl olacaktır? Ordu, yeniden Atatürk Devrine dönülmesini istemektedir. Bunların lisanında Atatürk Devri, aydınlar oligarşisidir ve bunlar, demokratik düzene geçilmesiyle beraber kaybetmiş oldukları imtiyazların peşindedirler. Bir tek parti idaresinin maddi ve manevi nimetlerinin. zevklerinin. ikbalinin peşinde bulunanlar bu sefer millete, kendi ordusunu, bu temayülün âleti, vasıtası gibi göstermek gayretini gittikçe arttırmışlardır. Sanki Silâhlı Kuvvetler Demokrasiye inanmamaktadırlar. Sanki Silâhlı Kuvvetler mensupları kendilerini vatanın diğer evlâtlarından üstün, imtiyazlı, kıymetli görmektedirler ve öteki zavallılara parya gözüyle bakmaktadırlar, memleketin gerçek hâkiminin kendileri olması gerektiğine inanmaktadırlar. Bu inancı teyit eden bazı kimselerin zaman zaman çıkması, bunların o çevrelerce yiğitler olarak tavsif ve teşhir edilmesi çok yürekte uyanan boş endişenin gerçek kaynağını teşkil etmiştir.

Bugün erkeği ve kadım, çoluğu ve çocuğu ile halkın sokakta üniformalılara sevgi ve saygı dolu sıcak gözlerle bakması bu iki taraflı gayretlerin 21 Mayıs şahabı tam bir iflâsla bitmesinin sonucudur. Millet, kendisinden örtülmek istenilen iki gerçeği tam bir açıklıkla görmüştür: Türk Silâhlı Kuvvetleri demokratik rejimin aşığıdır ve bu rejim tehlikeye düşerse onu kurtaracak olan bir takım tatlısu kahramanlarının teşvik edeceği eli sopalı, battalı, taşlı çapulcular değil, muntazam ordu birlikleridir. Ateş sokaklara döküldüğü zaman o çapulculardan bir tanesi burnunu evinin kapısından dışarı uzatamamış, onların teşvikçileri ise saklanacak delik aramışlardır. Ama milletine başka türlü gösterilmek istenilen Türk Silâhlı Kuvvetleri, şehitler vererek devletin itibarını, hükümetin otoritesini ve memleketin şerefini kurtarmışlardır. Eğer üniformalılar dikkat edecek olurlarsa, değişmiş olan bakışlarda bir nebze de mahcubiyet izi görebilirler.

Simdi bu, üniformalılara bir sorumluluk yüklemektedir. Türkiyenin üç büyük şehri, sıkı yönetim idaresi altındadır. Ordu ile halk o şehirlerde idare eden ve edilen olarak yeniden karşı karşıya bulunmaktadır. Bugüne kadar sıkı yönetim idaresi, demokratik rejimin ters tefsirlerinin neticesi bir takım başıbozuklukların, asayişsizlik ve disiplinsizliklerin başarılı önleyicisi olarak milletin kalbini kazanmıştır. Uyandırdığı İntiba, zaruretine olan inancın da üstünde müsbet olmuştur. Bu yolda, mübalağaya sapılmaksızm devam etmek lâzımdır. Sıkı yönetim, bir açık rejimin bazı vazgeçilmez unsurlarını bugün için milli menfaatlerin gerektirdiği yasaklarla bağdaştırabilirce toplum hayatına unutulmaz hizmette bulunmuş olacaktır.

Hangi şart altında olursa olsun, ciddi ve tatmin edici bilgi merak içinde bulunan kütlelere verilmediği takdirde kulak gazetesinin işleyeceğini bugün hatırlamakta fayda vardır. Bu gazetenin işlemekte olduğu da bilinmelidir. Açık relimin bazı vazgeçilmez unsurları denilirken kastedilen başlıca husus budur. 21 Mayıs hâdisesi öneminde bir hâdisenin tahkikatını yürütenlerin nenin duyulması, nenin duyulmaması gerektiği konusunda söz sahibi olmaları ne kadar tabiiyse, hiç bir şey duyurmamakta fayda ummak o derece hatalıdır. Bu ve bunun gibi, vatandnşın günlük hayatının parçaları içine girmiş noktalarda Sıkı Yönetimin anlayışlı ve insaflı davranması, üniformalıya karsı ruhlarda uyanan sıcak alâkayı sadece perçini ey erektir.

rı hesaba katmaktır.

Milletin hayatıyla oynamaya kalkışan ve türk milletine bir junta idaresini lâyık gören, fakat memleketin sağlam kuvvetleri tarafından kahredilen ve bir başka Mayıs Sabahı halkın aynı hiddet, kin ve nefreti arasında alınıp götürülen yeni bir gafiller takımından adalet önünde hesap vermeye hazırlandığı şu sırada halkın konuştuğu, halkın düşündüğü budur.

isyan

Hesap saati

(Kapaktaki konu)

Talât Aydemir ve suç ortaklarının duruşmalarının bu hafta başlayacağını herkes, geçen haftanın ortasında "Ankara Örfi" İdare Komutanı Cemal Tural" imzalı bir tebliğde öğrendi. Tebliğ, bir endişeyi ortadan kaldırdı: İşler uzamayacaktı. Zaten Cemal Turalın seçtiği kelimelerden anlaşılıyordu ki tebliğ, Sıkı Yönetime kadar akseden bu endişelere cevap teşkil etmektedir. Tebliğ. Söyle demektedir:

"Satılmış saldırganların ve hayalperestlerin kanun karşısına çıkarılma zamanı gelmiştir. Önümüzdeki hafta içinde duruşmalarına başlanacaktır."

Bu tebliğ, daha önce yayınlanan bir başka tebliğin devamını teşkil etti. Ankara örfi İdare Komutanı Cemal Tural 17 numaralı tebliğinde Söyle dedi:

"Bu kapkara düşünceli mütecavizler adaletin çelik pençesinde yaptıklarının hesabını vereceklerdir. Bu konuda çıkarılan uydurma haberlere asla kıymet verilmemesini de bilhassa rica ederim."

Tebliğ şöyle biliyordu:

"Hiç birimizin asla unutamayacağı bu çirkin hareketin failleri Silâhlı Kuvvetlerimizin vurduğu silleden sonra, şimdi de tarafsız ve âdil mahkemelerin önünde hesap vereceklerdir.

Bu âdil karara intizar etmek hakkımız ve vazifemizdir."

O tebliğden önce ise Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığına tayin edilen yargıçların belli olduğu açıklandı ve bunların isimleri yayınlandı. Yargıç Binbaşılar Ali Cesur, Turgut Akan ve Muzaffer Mucurdur. Yargıç Yüzbaşılar Nejat Öztaşkent, Mehmet Karaaslan, Ragıp Avcan. Talât Onmuş, Yaşar Çiftçioğlu, Oktay Sezer, Selâhaddin Yılmaz, İlhan Köseoğlu, Sami Gerçer, Faruk Marşan ve Naci Turanaydır. Fakat Sıkı Yönetim Komutanlığı, Talât Aydemir ile suç ortaklarını muhakeme edecek heyetin isimlerini bu satırların yazıldığı ana kadar açıklamadı.

Meri mevzuata göre duruşmalarda sanıklar kendilerini şahsen ve avukatlarıyla savunabilmektedirler. Kararların temyizi kabildir. Bura, Askerî Yargıtay bakacaktır. İdam cezaları verilip bunlar Yargıtayca tasdik olunduğunda infaz, Meclisin tasdikinden sonra olmaktadır. Yani askerî muhakeme usulü ile sivil muhakeme usulü arasında, safhalar itibariyle bir fark yoktur. Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığı bu konudaki son tebliğinde "Mahkemelere giriş" ve duruşmaları takip için ayrı ayrı tebliğler neşredilecektir" dedi.

Duruşmaların açık mı, kapalı mı olacağı, duruşma safhalarının yazılıp yazılamayacağı, yazılırsa nasıl yazılacağı, bunların radyoyla verilip verilmeyeceği Sıkı Yönetim Komutanlığının bugünlerde beklenilen bu tebliğlerinde açıklanacak ve durum aydınlanacaktır.

Kulağa Küpe..

Roma Vecizesi

Tarpeienne hayası (İdama mahkûm edilenlerin,aşağıya atıldıkları kaya) Capitole'un (Roma parlâmentosunun bulunduğu yer) yakındadır.

Başbakan İsmet İnönü
Sakin bir zat

Uçurulan balonlar ve ötesi

Hâdisenin tahkikatı gizli olduğu için Sıkı Yönetim daha baştan, bunun seyri ve safhaları hakkında bir bilgi verilmesini yasakladı. Gereken bilgilerin Sıkı Yönetim tebliğlerinde verileceği açıklandı. Ancak bu tebliğler çıkmadı. Çıkmadığı için, Ankara Sıkı Yönetim Komutanı Cemal Turalın "Bu konuda çıkarılan uydurma haberlere asla kıymet verilmemesini de bilhassa rica ederim" demesine yol açan balonlar birbiri peşine uçurulmaya başlandı. Bunları uçuranların başında bir kaç grup geliyordu: Bir ucundan işin kendilerine bulaşacağı endişesinde olanlar, 27 Mayıstan itibaren bunu kendilerine meslek edinenler, iyi niyetli oldukları halle her duyduklarına inanıp bunu büyülterek nakledenler ve tabii gizli ajanlar!

Aman yarabbi, bir hafta içinde neler uydurulmadı, kaç kişiler ve kimler tevkif ettirilmedi, neler dallandırıp budaklandırılmadı.. Dünya kadar çevrede kulaklara "Haberin var mı?.'' diye başlayan ve gerçekle uzaktan veya yakından alâkası dahi bulunmayan haberler en ciddi eda içinde fısıldandı, fısıldandı.. Bunlar, Sıkı Yönetimde duyuldukça haklı bir hiddet uyandırmaktaydı. Ancak tahkikatın selâmeti de, meselâ kimlerin hakikaten tevkif edilmiş veya ifadelerine başvurulmuş olduğunun açıklanmasına engel oluyordu. Mamafih, söylenilebilecek kadarının dahi söylenmesinin ihmal edilmesi fısıltıcıların işini kolaylaştırmaktan geri kalmadı.

Nitekim geçen hafta içinde Başbakan İsmet İnönüyle görüşmek fırsatını bulan bazı yabancı gazeteciler de Hükümet Başkanından, tahkikatla, alâkalı olarak kulaklarına gelen şayiaların bir kısmı karşısında da ağzı bir karış açık kalmaktan geri

kalmadı. Bunlar, hiç bir ölçüye sığmayacak asılsızlıktaydılar.

İyi münasebetler

Haftanın sonunda, İstanbul Sıkı Yönetim Komutanı Refik Yılmazın bir tebliği, üç şehirdeki Sıkı Yönetim ile halk münasebetleri hakkında herkese bir bilgi verdi. İstanbulda gece sokağa çıkma yasağı, geceyarısından saat bire çıkıyordu. Bunun sebebi,- halkın yasaklara gösterdiği riayet ve bunlara karşı olan anlayışıydı. Yasak müddetin her üç şehirde yavaş yavaş azalması, sonra da, ilk fırsatta tamamen kaldırılması hiç kimseyi şaşırtmayacaktır.

Heyecanın büyüğünü geçirmiş bulunan Ankarada, hayatın normale avdeti İstanbul ve İzmire nazaran biraz daha uzun sürdü. Ama hâdisenin üzerinden üç gün geçmeden, her yere sükûnet gelmiş ve duruşmaların başlamasına intizar başlamıştı.

Daha şimdiden Ankarada çok kimse ve bilhassa kadınlar, duruşmalara giriş kartı temin için harekete geçmişlerdir. Ancak bu hususta, resmi bir tebliğ yayınlanmış olmadığından kime müracaat edileceği bilinmemektedir. Kadınların bu konulardaki ilgisi, gerçekten dikkate şayandır. Polis romanlarında daima "Kadını arayınız" denilmesinin sebebi de bu suretle ortaya çıkmaktadır. Bir pembe köşkte oturup Cumhurbaşkanı hanımı olmak sevdası taşımak ve bunu açık açık söyleyip bir dahaki ev toplantısının orada yapılacağını müjdelemek çok zaman, çok yerde, çok kimsenin başını yemiştir.

Bu hafta Ankarada gözler, Sıkı Yönetim Komutanlığının 21 numaralı tebliğiyle bu hafta içinde başlayacağı bildirilen tarihi duruşmalara çevrilmiştir.. Duruşmalarla birlikte, hâdiselerin üzerindeki esrar perdesi de aralanacaktır.

ORDUNUN GÖRÜŞÜ

Şu anda Türkiyede ve dünyada çok kimse Türle Silâhlı Kuvvetlerinin görüşünü, temayülünü, hâdiseleri değerlendi' riş tarzını merak ediyor. Halbuki Ordu, düşüncesinin ne olduğunu iki törende kendi adına konuşan iki mensubunun ağzından en açık şekilde ifade etmiştir. Bu iki sözcü, şehitlerin cenaze töreninde konuşan Ahmet Okutan ve 27 Mayıs bayramında konuşan Ali Elverdidir. Onların söylediklerini herkes ibretle ve dikkatle okumalıdır.

Şehitlerimiz! Demokrasinin saf ve temiz havasının estiği, şu güzel yatanımızı, kirli emeller besleyerek vatana ihanet eden o hainlerin eline oyuncak etmediniz. Sinsi sinsi ayaklanarak nankörcesine saldıran o bedbahtlar, muhakkak lâyık oldukları cezaları göreceklerdin Müsterih olun şehit kardeşlerim, biz de sizin o nurlu yolunuzdayız. Biz de, sizin kanınızı akıttığınız bu yolda her zaman kanımızı akıtmağa hazırız, folunda can verdiğiniz Demokrasi idealim yaşatmak için biz de aynen sizin gibi her fedakârlığı yapmağa burada, Atamızın huzurunda söz veriyoruz.

27 Mayıs şehitlerimizin kanlarını akıttıkları ayni ideal yolunda sizler de, kanınızı akıttınız. Onlar, 27 Mayıs şehitleri, sizle- de 21 Mayıs şehitleri. Her ikiniz de istipdat zihniyetine karşı koyan Hürriyet ve Demokrasi şehitlerisiniz.

Şu hakikati siz şehit kardeşlerime mert bir Türk Asker'i ve genci olarak haykırıyonım. Yolunda kan döktürünüz idealiniz, ebediyete kadar payidar olacak Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte kalacaklar.

Yolunuz- Yolumuz, İdealiniz İdealimizdir.

Ahmet OKUTAN

Türk Milleti iyi bilmelidir ki Türk Silâhlı Kuvvetleri, milletinin meşru Hükümetinin emrinde bulunmaktan dalma şeref duymaktadır.

Silahlı Kuvvetler, rejimlerin en mütekâmili olan demokrasinin âşığıdır ve onun gözüpek bir bekçisidir. Ona gelecek her türlü tehlikenin karşısına, bütün gücü ve kudretiyle çıkmaya daima hazırdır.

Türk Silâhlı Kuvvetleri, demokrasiyi aziz Türk milletine lâyık görmüş olup, ebediyen milletin kendi kendini idare etmesini sağlamaya kararlıdır.

Silâhlı Kuvvetleri asil ve mukaddes görevinden ayırıp kendi hırs ve emelleri için politika sahasına atmak istiyen her şahıs, dalma hüsrana uğrayacaktır.

Muhterem Türk milleti, müsterih ol. Silâhlı Kuvvetlerin, senin mesut ve müreffeh bir hayat sürmen için kanını ve canını vermeye hazır, senin emrinde, seninle beraber nice 27 Mayısları kutlayacakta.

Ali ELVERDİ

A.P.

Kömürde dinamit var..

Bundan bir müddet evvel Son Havadis gazetesi sahiplerinden ve Denizli milletvekili Sinan Bosna evine davet ettiği dostlarına evvelâ böl bol ispanyol konyağı ikram etti. Sonra sohbet ister istemez politikaya intikal edince Bosna:

"— Bir iki gün bekleyiniz.. Bir iki gün.. AP den ayrılacak milletvekilleri memlekette rejimin yerleşmesi için büyük bir organizasyona girişecekler" dedi. Arkasından hafifçe içkili olduğundan sallanarak devam etti:

"— Bu defaki öyle birkaç kişiyle kalmıyacak.. Büyük çapta bir iş olacak...."

Bosnanın ispanyol konyaklarından sonra söylediği bu sözlerde gerçeğin payı vardı. Zira 20-21 Mayıs olaylarından iki hafta kadar evvel AP içindeki mutedil milletvekilleri bir araya gelmişler ve durumun nezaketini gözönünde bulundurarak bir harekete geçmenin zamanı geldiğini birbirlerine söylemişlerdi. AP li idarecilerin partiyi sevk ve idarelerinde düştükleri hataların eleştirmesini o günkü toplantıda Cemal Babaç -henüz vefat etmemişti- yaptı. Babaç genç milletvekillerine Türkiyeyi çıkmazdan kurtaracak olan siyasî teşekkülün gerçekten AP olduğunu söyledi. AP nin kendi içinde yapacağı silkinmenin, bugünkü idarecilerin kendi sakat fikirleriyle başbaşa bırakılmasının ve AP nin gerici grubunun Parlâmentonun bir köşesine kıstırılmasının rejim için elzem olduğunu ifade etti. Babaç daha sonra:

"— Allah kısmet ederse önümüzdeki pazartesi gününden itibaren ben tek tek arkadaşları dolaşıp istifa dilekçelerini toparlıyacağım" dedi. Babaç bu dileğine erişemedi ama E . genç milletvekili -Sinan Bosna ve

Bir Mülâkat

"Durumu Şöyle

Başbakan İsmet İnönü, beni Başbakanlıktaki çalışma odağında kabul etti. Vakit öğleden önceydi. Pasa, benden evvel bir çok kimseyle görüşmüş bulunduğu halde son derece canlı, dinç ve neşeliydi. Yüzü güneşten yanmış gibi sıhhatli duruyordu. Her zamanki gibi şıktı ve iyimserlik dolu gözleri parlıyordu. Masasının basında oturmaktaydı.

"— Otur bakalım. Ne sormak istiyorsam ?" dedi.

Karşısındaki iskemleyi gösterdi. Sigara içip içmediğimi sordu. İçmediğimi söyleyince güldü:

"— Hiç içmedin mit"'.

"— İçmedim, Paşam!"

"— Yazık, lezzetimi bilmiyorsun demek.. Ben de daha başlayamadım. Ama, başlayacağım, ha.."

Sonra, ciddleşerek sordu:

"— Nedir, bakalım sualin?"

Sualimi söyledim: "Durumu sizin nasıl gördüğünüzün bilinmesi içerde ve dışarda büyük önem taşımaktadır. Bu hususta bize bir açıklama yapar masınız t".

Dikkatle dinledi ve uzunca bir süre sessiz kaldı. Başını kaldırdı.

"— Fos" dedi, "kağıdın, kalemin var mı?"

K.A.

Son on günlük olayların vatandaşta ve sorumla bir vatandaş olarak benim üzerimde yaptığı tesirleri, bunların safhalarını anlatmağa çalışacağım. 21 Mayıs olayını bütün tahminlere ve dedikodulara rağmen, doğrusu, tahmin etmiyordum, Mantık içinde ve akıl yoluyla düşünerek tahmin etmiyordum. Böyle bir teşebbüse girişildiği takdirde neticenin bu olacağından hiç bir zaman şüphe etmemişimdir. Ama bunu tecrübe edecek kadar gözü dönmüş olanların çıkmasını beklemiyordum. Bunun sebebi şudur ki toplumu aşırı teessüre götürecek vakalar olsa ve bunlar şiddetli tepki yaratsa da bu tepkiyi devletin ve sorumlu Hükümetin yeneceğine güvenim sarsılmaz kuvvetteydi.

21 Mayıs olayını asıl dar cephesinden, yani kendi bünyesi içindeki tabiatından ayrı ve dışarda olarak vatandaşta ve devlet müesseselerinde meydana çıkardığı gerçekler bakımından incelemek lâzım gelir. Benim gözümde bu incelemelerin neticesi şudur: Ordu içinde bir hâdise olan 21 Mayıs vakası Ordunun bünyesindeki sağlamlığı kesin olarak meydana çıkarmıştır. Bu sağlamlık, devlet koruyucusu olan Ordunun devlet ve millete bağlılığının her cüreti yenip kıracak kudrette ve vasıfta olduğunun delilidir. 21 Mayıs olayı, uzun bir menfi propaganda hazırlığından sonra yaratılmıştır. İçte ve dışta öyle bir hava estirilmek istenmiştir ki sanki demokratik rejime inanmayan bir sivil ve asker aydın çoğunluğu vardır ve bunlar radyoya ve bazı merkezlere baskın yapıldı mı, demokratik rejime kastetmek isteyenleri canı gönülden destekleyeceklerdir. Bu gün bu efsane kesin olarak iflâs etmiştir. 21 Mayıstan önce işleyen salgın propagandanın bu karakteri hâdise müteşebbislerine bu cüreti aşılamış olduğu halde vaka bütün milletçe, bütün ordular ve silâhlı kuvvetler tarafından hiç bir telkine ve uyarmaya lüzum görülmeksizin büyük hiddetle karışık bir mahkûmiyete uğratılmıştır. 21 Mayıs gibi tertiplerin, devlet ve milletimizin hem beden kuvveti, hem siyasi bünyesi bakımından dayanabileceği bir ümit desteğinden kesin olarak mahrum bulunduğu böylece anlaşılmıştır. Bu silâh ve savaş tecrübesinden Anayasa rejimi muzaffer çıkmıştır ve gelecek için tehlike ihtimallerini ümitsiz dereceye kadar ehemmiyetten düşürmüştür. Bu, demokratik rejimi yerleştirmek için büyük seçimlerden sonra yaşadığımız geçit devrinin en. önemli başarısıdır.

Bir kaç gün önce, ticaret ve sanayi muhitimizin Kiltün teşkilâtının yıllık toplantısında bulundum. İktisadi hayatımızı idare eden selâhiyet sahibi bütün vatandaşlarımız, aydın vatandaşlarımız toplu haldeydiler. Hepsinde, memleketin gelişmesiyle ortak olan kendi hususi iş ve çalışma hayatlarından emin olan insanların azimli ve ümitli havası seziliyordu. İş hayatı, aslında, rejim sarsıntılarından ve buna varacak cüretli teşebbüslerden

Görüyorum"

süratle ve ciddiyetle müteessir olan tabiattadır. Ama vatandaşlarım hâdiseleri zabıta vakaları gibi, olmaması arzu edilen, olursa devlet tarafından süratle düzeltilmesi gereken olaylar olarak görmeye alışmışlardır. Bu noktaya gelinceye kadar geçirdiğimiz buhranlar hatırlanırsa bu hali büyük ilerleme ve istikrar bulma başarısı saymak caizdir.

Şimdi, çok vatandaşımın hayretle karşılayacağı başka bir müşahedeyi söyleyeceğim. Teessürün şiddetli olduğu ve dedikoduların karamsarlık salgım halinde yürütülmeye çalışıldığı bugünlerde ben siyasi hayatımızın yeni bir anlayış ve düzene girmesi ihtimalini ufukta görmekteyim. Herkeste toplumumuzun tabii bir siyasi hayata kavuşması lâzım olduğunu düşünen, bu fikri söyleyip telkin etmeye gayret eden bir hal vardır. Bir davranış vardır. Sıkı yönetim, bir defa, fevkalâde zamanın zaruri ve tedavi edici bir tedbiri olarak karşılanmıştır. Suni olarak bir dereceye kadar çekişmeleri durduran tesir, aklı başında olanlara ve cemiyetin idaresine istikamet çizen siyaset ve. kültür adamlarına 'âtiyi düşündürme öğüdünü vermiştir. Böyle zamanlarda cemiyetin bir karanlık ruh haletinden bir aydınlık ufka doğru bakmak cesaretini nefsinde bulması iyi günlere gitmenin ilk şartıdır. Kendim, bütün güçlüklere karşı engin bir iyimserlik duygusu içindeyim. Vatandaşlarımı da, gittikçe daha fazla bu istidatta görüyorum.

Düşüncem şudur: Sergüzeşt heveslilerinin sayıları ve dermanları belli olmuştur. Çalışmayı yaşamanın, ilerleyip yükselmenin tek ve başlıca aracı sayan anlayış üstün gelmiştir. Memlekette bu düstura istinat eden bütün tedbirler uygulanmaya başlamıştır. Suni olarak bunları kara göstermeye çalışan gayretler kolaylıkla farkedilecek vasıftadır. İyi niyetliler cemiyetimizin hayatını ümitli ve ışıklı istikametlere tevcih edeceklerdir.

Bu iyimserlik, demokratik rejimin mutlaka başarıya ulaşacağı dâvasını da içine almaktadır.

Dış âlemde hâdisenin nasıl görüldüğü konusunda görümlerim şudur: Türkiyenin yeni bir buhranı başarıyla atlattığı haberinin yanında bunu sağcı ve solcu davacıların bitip tükenmeyen ayaklanmaları şeklinde tefsir eden karamsar yazılar gördüm. Türkiyeyi karışıklıklar içinde bunalmış zayıf bir memleket haline getirecek ifrat hâdiselere aday göstermek gibi hususi arzu ve telkin güdenlerin yazılarını da okudum. Bu müşahedeyi söylerken, her birinin karakterine de işaret etmiş oluyorum.

Bu on gün içinde merakla memleketimize gelmiş olan yabancı büyük ve tecrübeli gazetecilerle görüştüm. Gazeteciler, dışarda bahsedilen her istikametteki cereyanları bana serbestçe sordular. Bir vatandaşımla konuşur gibi bütün gerçekleri, hiç küçültüp büyültmeden, iyi ve kusurlu taraftarıyla durumumuzu hikâye ettim. Şimdi vatandaşlarıma temin ederim ki bizim halimizi

Başbakan İnönü Kurtul Altuğ ile konuşuyor

Açıklıktaki keramet

uzaktan karanlık görmüş, yanlış anlamış, üzülmüş veya kayıtsız kalmış her tabiatta ciddi muhabirleri uğurlarken hepsinde memleketimizin halinde istikrarlı bir kudret, devletimizde her olayı yenmeye yetecek bir üstünlük ve içinde bulunduğumuz kalkınma ve çalışma programlarımızın verimli olduğuna inanç uyanmış bulunduğunu farkettim.

Bu, şunu gösterir; Burumumuz, karamsarlıktan uzak, gerçekçi bir sadelikle anlatıldığı zaman - yalnız dost değil, ancak gerçeği görmek isteyen insaf sahibine güven verecek kadar düzgün ve ümitlidir.

Bu vesileden istifade ederek vatandaşlarıma temin etmek isterim ki Sıkı Yönetimden, memlekete huzur gelmesi ihtimali artmış olarak çıkacağız. Siyasi hayatımızda yeni bir sorumluluk duygusuyla çalışma havası mutlaka uyanmış olacaktır. Devletin kudreti tamdır ve demokratik rejimin, her halde kusurları düzeltilmeye çalışılarak memleketin idare sistemi yapılması karan sağlamdır, sarsılmaz haldedir. Bu, geleceğimizi huzura ve verimli çalışmaya kavuşturacaktır. 21 Mayısta Türk Silâhlı Kuvvetleri, türk aydınları, türk halkı gerçek temayülünün ne olduğunu bir ateş imtihanında göstermiştir.

Yolumuzu bu ışık aydınlatacaktır.

Nuri Bayar- yaşlı politikacının yapmak istediğini tahakkuk ettirmek için çalışmalara başladılar.

Görülüyor ki hikâye yeni değildir. Son olarak AP içinde 6 kişinin Haysiyet Divanına şevki Saadettin Bilgiç ve grupunun tam manâsıyla bu partiye hâkim olduğunu ortaya koymuştur. Bu, AP nin bir istikamette büyük adımlarla ilerlemesi demektir. Haysiyet Divanına sevkedilenlerden Ferit Alpiskender bu hareketi hazmedememiş ve gerçekten büyük çapta faaliyete girişmiştir. Alpiskender ve arkadaşlarına 20-21 Mayıs olayları büyük çapta yardım etti. Bosna ve Bayar da işi fiilen, ele alınca Meclisin olaydan sonra ilk toplantısında mesele akis buldu.

İşe ilk evet diyenler -AP den istifa etmek ve icap ederse bağımsız bir grup halinde çalışmak için. Trabzon milletvekilleri oldu. Selâhâttin Güven, Zeki Yağmurdereli, Nazmi Öktem, Ahmet Cemil Kara, Bayar ve Bosnayla bir istifa dilekçesi hazırlayıp imzalamayı kararlaştırdılar. Birinciler arasında İzmir Senatörü İzzet Birant, Çorum milletvekili Abdurrahman Güler ve Bursa milletvekili Ekrem Paksoy da bulunuyordu.

Cuma sabahı Bayar ve Bosna ellerinde daktilo edilmiş istifa dilekçesiyle Meclise geldiklerinde en azından 30-40 kişilik bir grupu peşlerinden sürükliyeceklerini tahmin ediyorlardı.

İlk anlarda hava gayet iyimserdi. Bosna ve Bayar Topaloğluyla görüştüler. Ahmet Topaloğlu iki genç milletvekiline "hayır" demedi. Ama "evet"de demedi. Yuvarlak lâflarla iki genci atlattı. Sonra acele, Alaeddin Erişi buldu. Meclisin altında milletvekillerinin gardroplarının bulunduğu yerde iki eski arkadaş uzun uzun konuştular. Eriş ile Topaloğlu aşağı yukarı yarım saat kadar görüşüp ayrıldılar.

Dimyat ve pirinç..

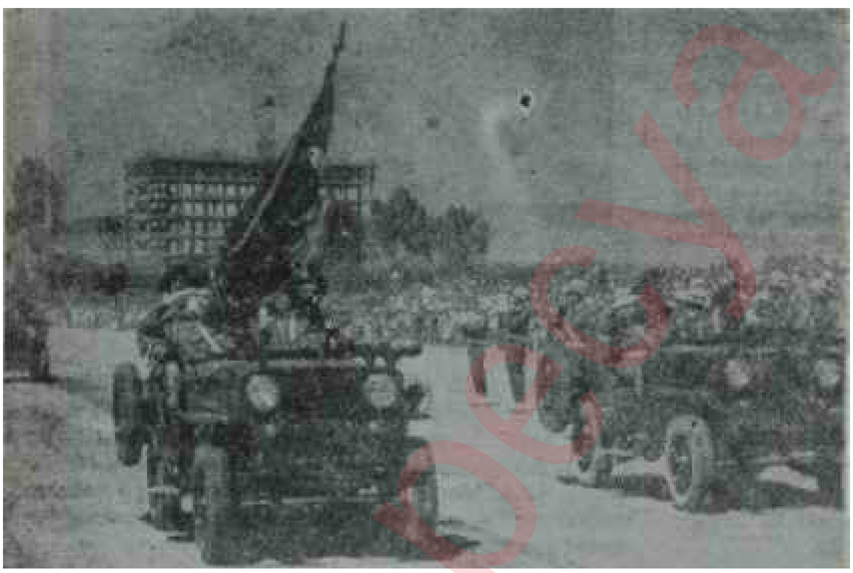
Bu olayı müteakip AP den ayrılarak bağımsız bir grup kurmayı tasarlıyân milletvekillerinin durumunda birden değişiklik oldu. Saat 11 sıralarında Mecliste evvelâ Cumhuriyet gazetesi muhabirini bulup hikâyeyi anlatan Bosna ve Bayar birkaç dakika sonra meselenin bütün Meclis kulisinde duyulduğunu ve itibar bulduğunu gördüler. Bu sırada ellerindeki istifa bildirisini bu işe çok yatkın Cavit Orala gösterdiler. Oral bildiriyi tatminkâr bulmadı. Biraz daha şatafatlı ve "nedenleri" tamamiyle ortaya koyan bir bildiri yazılmasını teklif etti. Meclisin kullanılmıyan odalarından birine gidilerek yeni birmetin kaleme alındı. Bildiride AS idarecilerinin partiyi ve memleketi -kötü bir yola götürdükleri belirtiliyor, memleketin ve rejimin teminatı için bu harekete tevessül edildiğinden dem vuruluyordu. Bir saat sonra Meclis koridorlarında dolaşan lâf "istifa adedi 25-30'u buldu" şeklindeydi. Ancak gerçek, sadece 9 kişinin imzalarını attığı, birkaç kişinin de tereddüd halinde bulunduğuydu.

Bu arada Topaloğlu bütün gücüyle istifaları geri bıraktırmak için çalışmaya koyuldu. Bu defa sahnede, Çağlayangil yerine gene eski bir vali oynuyordu.

Topaloğlunun birdenbire hareketin karşısına geçmesinin sebebi, akıllı geçinen politikacının serinlediğini sandığı muhtemel olaylardır. Topaloğlu müfrit gruptan bazı milletvekillerinin son olaylarla ilgili olarak Sıkı Yönetim, Komutanlığınca sorguya, çekileceğini tahmin etmektedir. Bu olay vukua geldiğinde parti içindeki panik mutedil-müfrit AP li milletvekillerini Topaloğlunun kucağına düşürecektir. Sabık vali bu fikirden hareketle parti içinde mücadele etmeyi ve AP yi islâh edip başına geçmeyi uygun gördü! Kendisine yapılan bütün ısrarlara rağmen fikrinde ısrar etti.

Panik..

Topaloğlunun tutumu, AP içinde büyük tesir icra etti. Bu sırada Gökhan Evliyaoğlu ve çömezi de piyasada göründüler. Evliyaoğlu derhal Bilgiçle irtibatı temin etti. Alelacele alman bir kararla AP Yönetim Kurulu toplandı. Meclisin 2. ka-

Kutlama Dediğin — İlk defa olarak Türkiyede bir millî bayram, klâsik şeklinden başka ve cazip tarzda kutlandı. Buna, gerçi hâdiseler ve onun neticesi olan şartlar sebep oldu ama bu güzel bir yol teşkil etti. 27 Mayıs sabahı, bir küçük klâsik tören yapıldı: Nutuklar, borular, bayraklar.. Ama öğleden sonra, o güzel İlkbahar gününde, çeşitli müesseseler tarafından donatılmış olan çiçekli arabalar caddelerden geçtiler, arabalardaki genç ve güzel kızlar kaldırımlarda birikmiş olan halka bu çiçeklerden attılar. 27 Mayıs gibi bir bayramı bundan iyi şekilde kutlamak imkânı yoktur. Zîra 27 Mayıs, ayırıcı değil birleştirici bir gündür.

Önümüzdeki senelerde bayramların gittikçe daha az paramiliter, gittikçe daha fazla şenlik havası içinde kutlanması yoluna sapmak lâzımdır. Nutuklar, borular, bayraklar yerine çiçekler, süsler, zarif gençler kullanmak memlekete başka hava, başka âdet, başka ruh getirecektir. İlk 27 Mayıs bayramı bir başarılı deneme sayılabilir. Önümüzdeki yıllar o istikamette çok daha güzel şeyler yapılabilir.

Dünyada rahat milletler, bayramlarını böyle kutluyorlar. Bari biz de, bayramlarımızı kutlamada rahat edelim!

İstifa eden AP'lilerden: A. Cemil Kara - S. Bosna - Nazmi Öktem - C. Oskay - Nuri Bayar

Bir eli yağda, bir eli bağda

tında yapılan toplantıda 5 satırlık bir tebliğ yayınlanması kararlaştırıldı. Tebliğde AP içinde bazı karıştırıcı harekette bulunan milletvekilleri hakkında derhal takibata geçileceği ve kendilerinin Haysiyet Divanına sevkedileceği belirtiliyordu. Yani, bildiriyi yayınlayanlar atılacaklardı.

Tebliğ beklenen tesiri gösterdi. Bildiride imzası olanlardan pek 'çoğu ortadan kayboldular. Bayar ve Bosna, Oralın da desteğiyle son hücümlarını yaptılar. Bu defa içlerine sessiz sedasız bir milletvekili, Cevdet Oskay katıldı. Oskay iki milletvekiline kim ne yaparsa yapsın kendisinin istifada kararlı olduğunu belirtti.

İstifa etmeğe karar veren, sonra tereddüd eden, yeniden karar verip, yeniden fikrini değiştiren AP li politikacılar bir ara -belki de tesadüfen- toplandılar. Başlarını elleri arasına alıp düşünmeğe başladılar. Olayın denilebilir ki en komik safhası o anda cereyan etti. Gazeteciler topluluğun yanına sokulup. AP li politikacıları sıkıştırdılar. Tazyike ilk cevabı Oral verdi:

"— Bu işin ciddiyeti kalmıyor.. Ben istifa filân etmedim.."

Orala, son derece sinirli, Ahmet Cemil Kara cevap verdi:

"— Ben ciddiyet filân anlamsın... Kimse etmese, ben bildiriyi tekabbül ediyorum.."

Gürültüye bütün sükûnetiyle Cevdet Oskay karıştı ve:

"— Ne yapacaksak yapalım.. Millete rezil olacağız" dedi.

Bütün bunlardan sonra Bayar ve Bosna yeniden hücuma 'geçtiler. Mecliste bulunan ve eskiden beri toplantılara katılanları teker teker yakaladılar. Yeni bildirinin altına imza attırdılar. İki genç milletvekilinin gücü, sadece 10 kişiye yetebildi ve büyük balonun sonucu Sinan Bosna ve Nuri Bayar ile Cavit Oral, Nazmi" Öktem, Cevdet Oskay, Mehmet Yüceler, Cemalettin Bulak, Sabahattin Tanman, Muallâ Akarca, Ahmet Cemil Kara, Bahri Cömert; Ekrem Paksoydan ibaret kaldı.

Şimdi Bosna - Bayar ve arkadaşları yeni iltihaklar "beklemektedirler. Amaçları 50-60 kişilik bir grup yapıp kuvvetli bir Hükümetin -teşkilini sağlamaktır. Kendilerine Koalisyon partilerinden iltihaklar olabilecektir. Grup böylece koalisyon ' oyunlarına da son verileceğini iddia etmektedir.

Kuzuyu bekleyen kurt -

Ancak AP deki gelişme, bir kurtu harekete geçirmekte gecikmedi. Bu, YTP dir. YTP liler, AP den kopanları kendi aralarına almak için hemen faaliyete geçtiler. Halbuki istifa edenler, bir başka partiye geçmeyeceklerini belirtmek, için AP teşkilâtıyla münasebetlerini muhafaza edeceklerini bildirilerinde ifade etmişlerdi. Bu, bir ara ne yârdan, ne serden geçmek olarak vasıflandırıldı. AP de bu çeşit istifa o kadar çok görülmüştü ki... Aradan biraz zaman geçince istifa edenler, kovanlar, kovulanlar sarmaş dolaş olmuşlardı. Ancak bu sefer, harekete katılanlardan bazılarının şahsiyeti bu ihtimali uzak bir ihtimal olarak gösterdi. Tebliğdeki o kaydın, YTP ye bir iltihakın düşünülmediğini ifade için bulunduğu, savunma sadedinde söylenildi.

Gerçekten de; AP den kopan grup eğer bir sağlam koalisyonu yeni seçimlere kadar yaşatmak niyetindeyse YTP ye girdiği takdirde bunun tam aksi istikamette adım atmış olacaktır. Nitekim, bir milletvekili haftanın sonunda şöyle dedi:

"— Eğer YTP ye girmek için AP den çıkmışlarsa, boşuna zahmet etmişler! Bir evin bir odasından ötekine geçmekle tedbil-i mekândaki ferahlık sağlanmaz.. Asıl, YTP dekiler akıllarını başlarına alsınlar da ya kendi aralarındaki malları, menşe memleketleri olan AP ye ihraç etsinler, ya da kendileri kapıyı vurup çıksınlar ve Bayar-Bosna grupunu kuvvetlendirip bir sağlam koalisyon ortağı olsunlar.."

Hükümet

Deveyi gütmek için

Önümüzdeki günlerde, herkesin bir başka çeşit heyecanın içinde bulunduğu sırada bazı Bakanların Kabineden nihayet ayrıldıkları görülürse hiç şaşmamak lâzımdır. Gerçi ayrılacak Bakanların tamamı, ayrılması gereken Bakanların tamamı olmayacaktır. Ama, tutumlarıyla Hükümet Başkanının tutumu. değil de fikirleri anlaşamayan ve başka tezler, yahut çalışma anlayışına sahip en azından üç Bakan yerlerini başka arkadaşlarına bırakacaklardır. Bunlar,

Gelecekteki Harbiyemiz

Yazan: Em. Hv. Kur. Alb. B. GÖKSEL

21 Mayıs Faciasının hemen ertesinde, toplumumuzun en fazla meşgul olduğu konu, hâdisenin cereyan tarzı ve faillerinin cezalandırılması kadar Harb Okulumuzun geleceği meselesidir.

Türk Harbiyesinin, Türk tarihinde yalnız dış düşmanlara karşı girişilen savaşlarda değil, onun başlıca sosyal meselelerinde, inkılâplarında, bir kelime ile hayatında önemli bir rolünün bulunması bu yöndeki alâkanın sıcaklığına amil olmaktadır. Harbiyenin yetiştirdiği insanlara biz, millet olarak hayatımızın yalnız Dit cephesini teslim etmemekteyiz. O insanlara malımızı, evlâtlarımızı, bayrağımızı ve nihayet hayat ve şerefimizi emanet etmekteyiz. Bu en nadide değerlerimizin sorumluluğunu taşıyacak şahısların çok kudretli ve seçkin elemanlar olmasını istemek ve bundan emin olmak hakkımızdır.

Harbiyeyi bir müessese olarak suçlandırmağa kalktığımız takdirde, bir avuç yolunu şaşırmış insan için onun çok şanlı 'tarihini inkâra meyletmiş ve 21 Mayıs Faciasını önleyenlerin de biner Harbiyeli olduklarımı unutmuş bulunuruz. Harbiye mahdut bir kötü grupun değil Türk Milletinin varlığıdır, dayandığı kalelerden birisidir. Böyle kalmakta da devam edecektir.

21 Mayıstan yeni bir Harbiye doğmalıdır. Bu Harbiyenin ilk ve mühim vasfının "Millilik" olması şarttır. Böyle bir müessese kopye ve tercüme olmamalıdır.

Harbiyemizin son yıllarında ıslâh çalışmaları daima, şekil itibariyle Amerikan Harbiyelerinin taklidine götürülmek suretiyle düşünülmüştür. Oysa ki Ameri» kan Harbiyelerinin fikir ve ruh tarafının Türk Enderon Okuluna dayandığı bilinmektedir. Kanadada tetkik yapan bir askerî heyetimize, Kanada Genelkurmay Başkanı, yeniden kurmakta oldukları askerî okulları için bu konuda en fazla tecrübeye malik bulunan Türk Ordusundan faydalanmakta olduklarım ifade etmişti.

Yeni Harbiyemizin kurulmasında ilk baş vurulacak kaynağın kendi tarihimiz olması lâzımdır, öğrencilerinin ruh, anane ve hattâ terbiye itibariyle maziye bakışlı olması düşünülen bu Devrim Harbiyesinin ilim tarafının ise, mutlaka Batı bakışlı olması gerektiği tabiidir.

Sözün burasında Harbiye, diğer bir deyimle Subay yetiştirme usulü için tarihimize bir az bakmakta fayda vardır. Devşirme usulüne göre eyaletlerden seçilen parlak zekâlı çocuklar, İstanbulda bir miktar eğitime tabi tutulup, müslüman olmayanların sünnet düğünleri yapıldıktan sonra Anadoludakl Beylere ve Ağalara dağıtımları yapılırdı. Asıl eğitim ve kontrol buralarda başlardı. Muayyen bir devrenin sonunda lâyık görülerek tekrar İstanbula, Enderon Okuluna yüksek tahsil için gönderilen gençler Padişah nezdinde daima kendilerini seçenlerin ismi ile tamburlardı. Bu gün Amerikada da Harb Okullarına ancak her senatörün her yıl seçtiği 2 namzet ile talebe temin edilir. Bunlar Okul ve Ordu hayatında dalma kendilerini seçenlerin namını ve itibarını muhafaza ederler.

Enderon Okulu, Padişahın oturma odasının penceresinin karşısındadır. Talebeler, zamanın en seçkin ilim adamları tarafından tedris edilirler. Heri sınıflarda Padişahın iç hizmetlerinde vazife alırlar, devlet adamı olmanın manasını ve güçlüklerini anlarlar. Bu uzun ve İmparatorluğun dâvalarını, doktrinlerini bir ruh haline getiren çetin eğitimin sonunda da küçük kademelerden başlayarak kumandan, bey, vali, vezir ve sadrazam olmak şansını kazanırlardı.

Büyük mesuliyetler alacak plan "subay"in seçilmesinde bugünün modern metodlarının da esası, Endero" nunki gibidir: "Namzedin ayrılmasında çok sık elekler kullanmak, zor tahsil kanallarından geçirmek, rejimin doktrinlerini her gün sistemli surette pekleştirmek ve ondan sonra bükülmeyen, fırtınaların Önüne kapılıp gitmeyen, kendisine her zaman yaslanılabilir bir kale haline getirmek!"

Bu baba metoduyla yetiştirilen subay ve kumandanlar milyonluk Türk ordularını, bugünün modern lojistik imkânlarına sahip olmadıkları halde, basarı ile yürütmek, savaştırmak ve zafere ulaştırmak imkânlarını bulmuşlardır. Bu muazzam kitlelerin güzel vasıflarının başında şüphesiz ki "disiplin ruhu" gelmektedir. Hammer Tarihi 1548 de bir milyon nüfuslu Tebrize girip geçen 150 bin kişilik Kanuni ordusu için "Bir tavuğun yumurtası kırılmadı, bir kocakarının tavuğu çalınmadı" der. 1363 de bağ mevsiminde Ediroeye giren Türk Ordusu, karsısında bütün Bulgarların bağlarım terk ettiklerini ve çekildiklerini görür. Satıcı bulunmadığı için her koparılan salkımın dibine mendil ile bağlanmış olarak bedeli bırakılmıştır. Kütüğe bağlı olan bu altınlar, Bulgarların Türk hakimiyeti için dua etmelerine sebep olur.

Bu sağlam yetiştirme metodundaki ciddiyetin azalmasıdır ki Yeniçeri Ordusu denilen dünyanın ilk ve muntazam ordusunun çözülmesine yol açmıştır. İmparatorluğun uzun süren gerileme devrini durdurabilmek için alman ilk tedbirler de subay yetiştirme kaynakları üzerinde olmuştur. 1773 - 1834 arasında bütün askeri okulların batılılaştırılmasıyla Türkiyenin ilk batılılaşma hareketleri de başlar. Kara ve Deniz Harbiyeleri ile Askerî Tıbbiyenin Batı stili ile açılması bu devreye rastlar, Mahmut II Devrindeki bu inkılâptan sonra sivil maarif sistemimizdeki batılılaşma hareketinin başlaması, ancak 1839 da Tanzimatın ilânını takiben mümkün olabilmiştir.

Harbiyelerimizin o günkü sekliyle bugün kıyafetlerini örnek olarak aldığımız Amerikan Harb Okulları arasındaki müşabehet dikkate şayandır. Kara Harb Okulumuz "Mühendishanei Berriyi Hümayün", Deniz Harbiyemiz ise "Mühendishanei Bahriyi Hümayün" isimleriyle "Mühendis" selâhiyetinde olarak subaylarını yetiştirmekte idiler. Bugün Amerikada da Harb Okullarını bitiren subayların aynı zamanda "B.S." yani Bechalore of Sience derecesinde Mühendislik selâhiyetleri bulunmaktadır.

Muazzam bir İmparatorluğun kalkınmasında, ilim ve irfanında pek çok emeği bulunan subay zümresinin yalnız reformcu birer devlet adamı değil, aynı zamanda hakiki birer ilimci olduklarını da anlamaktayız. Bu günkü Teknik "Üniversitemizin -ilk ismiyle Yüksek Mühendis Okulu- kurucuları olan hocaları, yukarıda sözü edilen Harbiyelerin mezunu subaylardır. Yine sanat tarihimizin sahifelerini çevirdiğimizde Batı anlamındaki ilk ressamlarımızın da bu okulların mezunları olduklarını hayretle müşahede ederiz.

Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarındaki birbirini takibeden harplerde çok zayiat veren kıtaların subay ihtiyaçlarını süratle karşılamak gibi, belki o zaman için haklı olan sebeplerle bu güzel yetiştirme metodları nın terk edildiği anlaşılmaktadır. Müsbet ilim ve sosyal ilim tarafı zayıf ve daha ziyade askerî sevk ve idareye ta allûk eden bilgileri havi programlarla 2 yıl tahsilli Harbiye sistemine geçisin ve idamenin hatalı bir yol olduğunu kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Bu vesile ile XX. yüzyılın ilk yarısındaki askerî muvaffakiyetlerimizde, nihayet İstiklâl Savaşı ve Atatürk İnkılâplarını yaratmada hissesi olan kuvvetli subay neslini mevcut şartlar içerisinde en iyi şekilde yetiştiren iki şahsiyetten bahsetmeği bir borç bilmekteyiz. Bunlardan birisi Vehip Faşadır. Kara Harbiyesinin zadegân sınıfında okuyan yüksek rütbeli subay talebeleri, padişah çocuklarını dahi disiplinsizlik yaptıkları takdirde, o akşam eşyalarını koltuğuna verip okuldan tardedebilen bu kumandanın devri Kara Harb Okulumuzun tarihinin en parlak devri olarak gözükmektedir. Yine aynı şekilde, Deniz Harbiyemizde 1917 - 1937 yılları arasında kumandan olan Albay Şevket Beyin de Donanmamızın en kuvvetli kumandanlarının yetiştiricisi ve bu okulun banisi olduğunu bilmekteyiz,

"Hayalimizdeki Yeni Harbiye nasıl olmalıdır?" meselesinin detaylarına girerken evvelâ onun yetiştireceği "Subay"ın vasıflarını çizmek lâzımdır. Bu günün subayı, Feza Çağının silâh ve teknik vasıtalarını kullanabilecek ileri bir teknik bilgiye sahip el" mak mecburiyetindedir. Memleketinin varlığını tehlikeye sokan dış düşmanlara karşı mükemmel bir. savaşçı kumandandır. Aynı zamanda, inandığı demokratik rejiminin mutlak müdafiidir. O, bu vasıflariyle beraber millî-edep ve terbiyenin hakiki bir temsilcisi olmalı ve bu yolda halkının tam güvenine sahip olmalıdır. Subay namzedini Harbiyeden mezun olacak bir Takım Subayı olarak görmek, ancak burnunun ucunu görebilmektir.

Ancak, Subay, büyük mesuliyetler için yetiştirilirken ona paralel olarak da bazı haklarla donatılır, Meslekler arasında kıyaslamalar yapılırken, subaylık hayatının manevra, tatbikat ve nöbet gibi maddi güçlükleri-Bi ileri sürmek ve bunun karşılığını beklemek memleketimizde ötedenbeti bu problemin çözümünde yanlış neticeler vermektedir. Her mesleğin buna benzer ve belki daha ağır maddi zorlukları bulunabileceğini kabul etmek lâzımdır. Bizce subay mesleğinin asıl ve mühim farkı, bu meslekte, İnsan Hakları Beyannamelerine girmiş bulunan ve medeni insanın en tabii haklarının hemen çoğunun, milletin menfaatleri için feda edilmiş olmasındadır. Bahsettiğimiz ve subaya verilmesini istediğimiz hak ve imtiyazlar, işte bu büyük fedakârlığın karşılığıdır.

Subay, rejiminin sahibi ve bekçisidir. Bizler için demokrasiden bu milleti hiç kimsenin veya olayın ayıramıyacağı inancı onda şuur altına kadar yerleşmiş bulunmalıdır. Ayağı çarıklı, okur yazar olmayan Türle köylüsünün kendine has bir serişi bulunduğunu ve artık demokrasiyi anlıyabildiğini bilmek ve buna göre da günlük hâdiselerin politik tesirinin tamamen dışında kalmak ana prensiplerden birisi olmalıdır.

Muasır medeniyet yarışında millet olarak noksanlarımızın başında daima uzun vadeli ve plânlı işlerden çekinmenin geldiğini itiraf etmeliyiz. Yeni bir Harbiye ve umumiyetle eğitim reformları zannolunduğundan çok uzun vadeli ve günün meseleleriyle alâkalılar için pek cazip ve renkli olmıyan mevzulardır. Bugün tatbikata geçilse dahi yeni bir Harbiyenin feyizli mahsullerini belki bu satırların yazarı dahi göremiyecektir. Ancak vatanımızın ve evlâtlarımızın geleceği için saat dahi kaybedilmeden mevzua ve işe girilmesi üzerinde ısrar etmekteyiz.

Yeni bir Harbiyeyi tezgaha korken, yalnız şahsiyetlerin ve askeri otoritelerin görüşler) hakim olursa ilk andan itibaren kifayetsiz bir adım atmış bulunuruz. Amerikanın en son açılan Harb Okulu Air Force Academy askeri otoritelerle beraber, en seçkin Üniversite profesörleri ve emekli subaylardan kurulu bir araştırma heyeti tarafından plânlanmış ve ilk. tatbikatçısı ve kumandanı olarak da ömrünü okul dâvalarına vermiş ve dört beş yıldır emekli bulunan General Stilman seçilmişti. Acele tertip ve kararlar ile bu mevzua girilmemesini temenni ediyoruz. Asırlarca bu milletin geleceğinde rol alacak, demokrasisinin kalesi olarak yaşayacak bir âbidenin günlük emirlerle kurulamayacağı tabiidir,

Harb Okulları, sanat öğreten bir müessese değildir. Meslek öğreten bir okul değildir. Genel kültür veren lise ilerisi bir mektep de değildir. Harbiye gibi tesislerde liderlik, kumandanlık ve devlet adamlığı vasıflarına sahip seçkin kabiliyetler ileri teknik bilgilerle takviye edilerek geliştirilirler. Fransanın Saint - Cyre'i, İngilterenin Sand Hurst'ü, Amerikanın West Point'i, Annapolis ve Colorado Spring Air Academy'leri hep bu amaçlarla kurulması, kendilerine göre millilik vasıfları bulunan harbîyelerdir,

Harbiyelerin takım subayı yetiştirmeyeceği görüşüne, harbiyeden topçu, piyade, muhabere veya pilot ve güverte subayı gibi mahdut konuların subayı da yetişmez fikrini ilâve etmek isteriz. Harbiyelerden üzerine her mesleğin aşı tutabileceği özel fidanlar gibi olgun vasıflı insanlar yetişirler. Meselâ bu fikrin tatbikatına misal olarak Amerikan Kara Harbiyesinden her yıl bir miktar deniz ve hava, Deniz Harbiyesinden kara ve hava subayı ve Hava Harbiyesinden de diğerleri için subay yetiştirildiğini verebiliriz.

Geleceğin Harbiyesinde öyle bir disiplin ruhu ve terbiye verilmelidir ki bu ne bir İsparta terbiyesi ve ne de Prusya militarizminin kalıp ve kitle disiplini olmalıdır. Bu ferdi gösterişten uzak, yalnız vazife şuuruna dayanan ve kendi kendini kontrolü temin edecek özellikleri bulunan yeni bir disiplin anlayışı ve ruhu olmalıdır. Bu disiplin terbiyesi o kadar kuvvetli bulunmalıdır ki bir gün değil Genel Kurmay Başkanının yatak odasına silâhla girmek ve onu tevkife yeltenmek, bölük kumandanının huzuruna bile şekilsiz girdiği rüyasına girse o Harbiyelinin dudakları çatlıyabilmelidir. Yetişecek subay ister super-sonic tayyarede, ister atom deniz altısında veyahut huduttaki müstakil takımında olsun tek başına en çetin mesuliyetler ve kritik durumlarda bile devlet reisinin mesuliyetini kendi vicdanında hissede-

bilmeli ve kendi kendini kontrol ederek hareketlerini tanzim edebilmelidir.

Yeni okul, terbiye metodları ile evvelâ fikirlerde "tek"liği sağlıyabilmelidir. Kıyafetten çok kafaların "uniform" olması mühimdir.

Hayalimizdeki yeni Harbiyenin Eşitim Programları üzerinde durulacak başlıca meselelerden birisidir. Yukarıda vasıflarını çizdiğimiz subayı fikren donatacak olan konular bizim mazide, Batılıların da bugün tatbik ettikleri gibi yalnız askerî konulara inhisar etmemelidir. Günün teknik şartları ve demokratik rejimin icaplarına uygun bir programın, daha askeri orta okuldan itibaren bir kül halinde uygulanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Fen dersleri, sosyal ilimler, askerlik ve beden terbiyesi mevzuları ciddi bir tetkik mahsulü olarak iyi âyarlanmalıdır. Her milletin, subaylarını gece üniversitelerine yolladığı, gündüzleri garnizonlarda üniversite şube kursları açtığı veya uzunca süreli üniversite tahsil izinleri verdiği ve subaylarını bir üniversiteyi bitirmeye mecbur ettiği bir devirde Türkiyede bütün memurlarla beraber subayları üniversite. tahsilinden men edici kanunların bulunuşu yalnız hayretle karşılanmalıdır.

"Muvazzaf subaylık", gelişi güzellerin mesleği olmaktan çıkmıştır. Dar kadrolu hazar ordularının seferde kolayca milyonlara ulaştırılması ancak bu suretle çok seçkin ve güzide bir muvazzaf subay çekirdeğinin elde bulundurulması, ile mümkün, olabilmektedir;

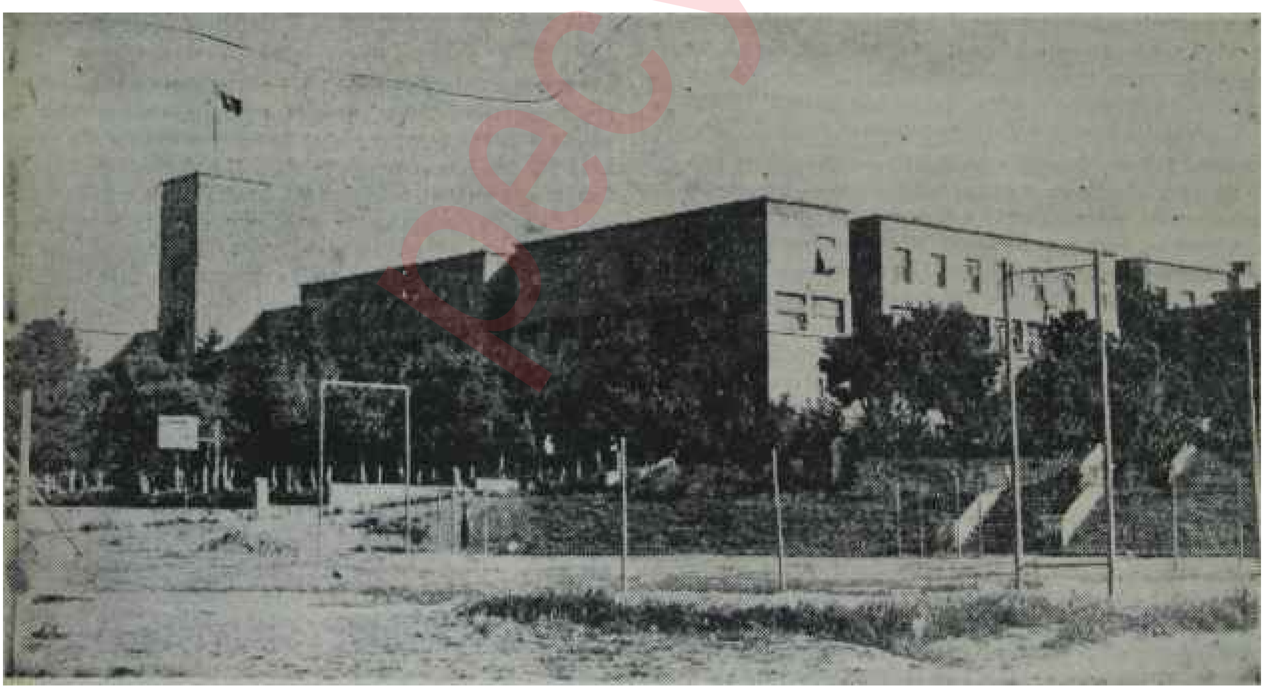
Böyle bir zümreyi yetiştirebilecek olan okulun öğretmen ve terbiyecilerinin, seçilmesi ise meselenin en ruhlu tarafıdır.

Harbiyenin öğretmen kadrosunun, üniversiteler kanunu veya benzeri ile himaye görmesi mutlaka zaruridir. Askerlik sanatında "kumandanlık" nasıl şerefli bir paye ise "hoca"lığın daha da şerefli olduğunu kabul etmek icap eder. Bu esasen, ananelerimizin de verdiği bir mecburiyettir. Bir askerlik şubesi başkanının veya filân kıta kumandanının bir hafta içinde Harbiye kürsüsüne, çıkarılması artık tatbiki mümkün olmayan hatıralar arasında kalmalıdır. Klâsik kıta ve terfi usulleri bilhassa Harbiyeye öğretmen ve terbiyeci seçme mevzuunda terk edilmelidir.

Tasarladığımız Harb Okulunun, yeri de mühimdir. Ancak bazılarının düşündüğü gibi geleceğin muhtemel siyasi hareketlerine karşı devlet merkezini emniyette bulundurmak gibi bir gaye ile Harbiyenin Ankaradan naklini düşünmeyi hatalı bir görüş olarak telâkki etmekteyiz. Harbiyeden korkulmaz, Harbiyeye ancak güvenilir ve yaslanılır. Yeter ki yukarıdan beri temenni ettiğimiz çeşitli görüşlerle bu müesseseye yeni bir ruh verilmiş olsun.

Ancak modern ve hayalimizdeki Harbiye için bugünkü tesislerin kifayetsizliğini de düşünmekteyiz. Kaliteli öğretmen, hattâ talebe temim, geniş spor ve talim tesislerinin elde edilmesi bakımından mevki ' meselesi iyice etüd edilmelidir. Çok geniş araziye ve deniz kenarına yerleşmesi de herhalde lâzımdır. Ayrıca dershane ve sosyal tesisler bakımından da en ileri bir okul örneği olmalıdır. Böylece yeni bir Harbiyenin inşası için millî seviyede bir proje müsabakası açılmalıdır.

Gelecekteki Harbiyemizi yabancılar değil, bizler kuracağız. Bu hususta şerefli tarihimizin sabitelerinden bilgiler derlememiz kabildir. Lüzumlu elemanları etrafımızı iyi niyetle araştırmakla kolayca bulabiliriz. Bu işlere misyonerlerden fazla gönül vermiş idealistlerimiz mevcuttur.

Harp Okulunun genel görünüşü

Karar saati

başına getirildikleri Bakanlıklarda hareketsizlikleri en büyük insaf sahibi tarafından dahi red ve inkâr olunamayan Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşid Hatipoğlu, Vakıflar vs Diyanet İşlerine bakan Devlet Bakanı Ali Şakir Ağanoğlu ve Basın Yayın ve Turizm Bakanı Celal Tevfik Karasapandır. Bu üç saha bugün hemen tamamile atıl haldedir ve devlette işlerine inanılmaz derecede zarar

ta.- Ancak bu defa bahis konusu olan bir Ekseriyet Partisi Kabinesi değil de bir Koalisyon Kabinesi olduğundan bu çeşit bir güçlük bazı ihtilâtlara yol açacaktır. Fakat C.H.P. içindeki kati temayül Hatipoğlu ve Ağanoğlunun mutlaka değiştirilmeleri istikametinde olduğuna göre onların ısrarı halinde C.H.P. de ısrar edecektir.

Anlaşılmaktadır ki gerekirse. Hü-

daha katılmasını beklemek lâzımdır.

Kabinede değişiklik olacağı haberi, hemen Dazı spekülasyonlara da yol açtı ve herkes kendi tutmadığı Bakanı gidici grup arasına sokmak için heves gösterdi. Dışişleri Bakanının, İçişleri Bakanının, Adalet Bakanının ve maalesef Ulaştırma Bakam ile Sanayi Bakanlarının kafileye katılmaları bugün için düşünülen bir husus değildi.

Tedbir peşinde

Son hadiselerin Hükümet içindeki akisleri "Aman tedbir bulalım"

Ş. Raşit Hatipoğlu ve C. Tevfik Karasapan
Deveyi güdemeyenler

vermektedir. Bu üç Bakana, YTP den de bir -Bakanın katılması imkânsız değildir.

Ancak, bu kabine değişikliğinin nasıl olacağı şimdiden Başkentte bir tak m spekülasyona vesile vermektedir. Bunlar, Başbakan kendilerine durumu anlattığında istifa edip çekilecekler midir, yoksa "Beraber geldik, beraber gideriz" mi diyeceklerdir? Zira ikinci tavrı takınmaları tamamile haklarıdır ve bunun misali daha önceleri görülmemiş değildir. Adnan Menderes D.P. nin altın devirlerinde bir kabine değişikliği yapıp ta daha sağlam ve verimli bir hükümet kurmak istediğinde devrin Tarım Bakam Nihat Eğriboz direnmiş, istifa etmemişti. Bunun üzerine Hükümet toptan çekilmiş, sonra tekrar ve Eğribozsuz olarak kurulmuş-

kümetin toptan çekilerek aynı partilerin iştirakiyle ve şahıs değişikliğiyle çabucak kurulması bu. defa göze alınmış bulunmaktadır. - Bu lal tarzına başvurulduğu takdirde, üç veya dört Bakana bir kaç Bakanın

tarzında tecelli-etti. Kabine toplantılarında görüşmeler bu noktada düğümlendi. Hep, o sihirli tedbir arandı ve tabii bulanamadı. Zira tedbir, Hükümetin, Parti Gruplarının da tam desteğiyle memleketin meseleleri üzerine daha fazla dikkat ve daha az parti mülahazasıyla eğilmesi, bir ekip manzarasını almasıdır. Hükümetin çok şey yapmış olduğunu kimse inkâr etmemektedir. Ama hava biraz düzelir düzelmez, başta Ekrem Alican, bir çok kafadan çatlak seslerin çıkmaya başlaması ve beşeri münasebetlerin gerektirdiği nezaket kaidelerini dahi unutturan bîr fodulluğun hâkim olması Hükümet hakkında millete müsbet kanaat vermemektedir. Çok ata oynamaya kalkışanların en sonda altlarında eşek bile bulamayacakları gerçeğinin bu

Elden gelen

Bu günlerde, Toprak Reformu önem inde bir konu daha Parlâmentonun önüne geliyor. Bu vesileyle arkamıza dönüp te şöyle bir baktığımızda Türkiyenin temel meseleleriyle alâkalı bir çok noktada hukuk, kanun ve düzen taşlarının konmuş Olduğunu görmemek imkânı yoktur.

Bundan sadece üç yıl önce, gayret ve çabalar insan hak ve hürriyetlerini yolunu şaşırmış bir gafiller gnıpunun elinden kurtarmak hedefine yöneldiği sırada birer tatlı hayal olan hususlar bu Hükümetin teklifi olarak bu Meclisten geçmiştir. Bunlar, Demokrasiye karşı olan tatlısu aydınlarının "Politikacılar bunları asla gerçekleştiremez" dedikleri temel taşlarıdır. İstihlâk maddelerine vergi zammı bu sistem içinde yapılmıştır. Tarım gelirlerinden vergi bu sistem içinde alınmaya başlamıştır. Grev ve lokavt, sendikalar, toplu sözleşme kanunları bu sistem içinde çıkarılmıştır. Plân bu sistem içinde devletin çerçevesi haline getirilmiştir. Yarın Toprak Reformu, gene bu sistem içinde başlayacaktır. Onu, ihtiyacımız olduğunda herkesin ittifak ettiği reformlar mutlaka takip edecektir. Zira gidiş, o gidiştir.

Şimdi, yapılanları az veya çok bulmak, bunları ortada veya ortanın sağında, solunda görmek kabildir. Mecliste bir gupun, bu çalışmalara nasıl heyamola ile katıldıkları da gözlerin önündedir. Ama, "Politikacılar bunları asla gerçekleştirmez" tezinin aklı başında kimseler için inanılır tarafı kalmadığı artık ortadadır. Zira, Türkiye için üç sene önce hayal sayılanı gerçekleştiren politikacının ta kendisi olmuştur.

Milletçe Parlâmentoya iyi politikacı gönderebiliyor muyuz? Meselenin bu olduğunu millete artık tınlatmak zamanıdır.

Parlâmento

Bir anlaşmazlık..

Cumhurbaşkanlığı kontenjanından Senatör Sadi Koçaşa arkadaşları neden menfi oy kullandığını sorduklarında, şöyle cevap verdi:

"— Ben prensip olarak bu işe muhalifim. Mademki Anayasa Senato seçimlerinin her iki yılda bir yenilenmesini istiyor ve mademki bu iş görünüş itibariyle bizim yani senatörlerin aleyhinedir, oyumu böyle kullanmayı kendime vazife edindim... Her şeyi kendimize, yontuyor görünmemek, bugün için her şeyin çeşit zevat tarafından bilinmesinde sadece fayda olduğu açıktır.

Kabine toplantıları, son hâdiselerden sonra hep bir "görüş teatisi" ile başladı. Beliren iyi niyet ve sahiden bir şeyler yapmak, memleketi badirelerin kenarına gelmekten mümkün nisbetinde korumak gayreti Başbakanın nazarını çekti. Ortaya atılan bir fikir, Koalisyon Partilerinin Meclis Gruplarının müşterek bir toplantı yapması ve bu Gruplar arasında yakınlık yaratılmasıdır. Gerçekten, böyle bir yakınlaşma, hele bugünün buhranları içinde hem mümkündürı hem de lâzımdır ve görüşün Hükümette de, Mecliste de çok taraftarı vardır. Bu iş ile Grupların Başkan veya Başkan Vekilleri uğraşacaklardır. Herhalde, Özarda Hâdisesinin vahim bir netice teşkil ettiği hususunda Koalisyon Partilerinde iyi niyetli hiç kimsenin bir şüphesi kalmamıştır. Bugün görülen, bu çeşit oylamalarda Koalisyonun sağlam bir dış cephe göstermesi lüzumunun herkes tarafından kabul edildiğidir.

Meclisteki hava

Son hâdiseler Mecliste bir panik yarattı. Çok A.P. ve Y.T.P. milletvekili 21 Mayıs gecesini korku içinde geçirdiği gibi bu korkusu müteakip günlerde de zail olmadı. Meselâ, A.P. nin unutulmaz milletvekili Ahmet Gürkan, ailesiyle birlikte kaçıp saklandığı alt kat kiracısı bir yabancı diplomat için Türkiyedeki İsmet Paşa hayranlarının 1 numaralısıdır. Zira Ahmet Gürkan, kaçıp saklandığı o evde sabaha kadar radyo dinlerken İsmet Paşaya öyle dualar etmiş, ona öyle methiyeler okumuştur ki yabancı diplomat "Bu ne sevgi.. Bu ne aşk.." diye şaşmaktan geri kalmamıştır. Diğer bir çok "D. P. sempatizanı" milletvekili ve senatör de Hanyayı ve Konyayı ayırt edecek hale gelmişlerdir. Nitekim şimdi, tıpkı memlekette olduğu gibi Mecliste de, ne aftan, ne Bayardan bahseden tek bir kul kalmıştır. Bunların suni konular olduğu, memleketin meselesinin bunlar olmadığı gerçeğini "D.P. sempatizanı" temsilcilerin nihayet anlamaları için felâketin eşiğimize gelip çatması gerekmiş

Bilinmeyen bu intibah devrinin no kadar süreceği ve bu intibah devrinde nelerin yapılabileceğidir.

Hadiselere Bakış

KASAP SÜNGERİ

Geçirmekte olduğumuz buhranın elbette ki siyasi, iktisadî ve sosyal yönleri vardır. Ama, bir de ahlâki yönü bulunduğunu kim inkar edebilir? Fütursuzluk, bilhassa bir takım profesyonel kalemlere, kafalara hâkim kaldıkça, bir takım kimseler inanılmaz bir rahatlıkla "Hafıza-i beşer nisyan ile malûldur" prensibini kendilerine hayat felsefesi yaptıkça toplum içinde değer ölçüleri nasıl yerli yerine yerleşecektir?

*

gir Falih Rıfkı vardır. Seçimlerden bu yana okuduğu türküler kinlin malûmu değildir ki?. Talât Aydemir ve hempası, bu "Fatih'in yiğitleredir. Şimdi, aynı Fatihin 23 Mayıs günü yazdığı şu satırları,

Falih R. Atay

geliniz de irkilmeden, ürpermeden okuyunuz:

"Herkes biliyor ki türlü sebeplerle ordudan ayrılmış olanlar, Millî Birlikçiler, Eminsular, 22 Şubatçilar ve Onbirler vardır. Hepsi kendi aralarında dahi grup grup bölünmüşlerdir. Her gruptan as da olsa bir. takım kimseler, askeri görev basında iken tanıdıkları arkadaşlarına dayanarak, Silâhlı Kuvvetleri kendi dâvaları için kullanabilecekleri hayalindedirler. Bu hayal 27 Mayıs ihtilâlinin yanlış yorumlanmasından doğmaktadır.

26 Mayıs 1960 havasını düşününüz!

... Bu hava ile 1963 Mayıs havasının ne ilgisi var? Devletin basında Celâl Boyar değil, Cemal Gürsel, hükümetin basında Menderes değil İnönü, Genel Kurmay ve Kuvvet Komutanlıkları basında ordumun en değerli ve faziletli şahısları var.

...Normal bir demokratik yürüyüş içinde eğer her fikir kendini bir ihtilâle zorlamağa kalkarsa, memleketin hali ne olur?

Tenkidler ve tartışmalar serbest yapıldıkça, 1950-1960 da olduğu gibi bir iskanddaller, iflâslar ve haydutluk rejimi geri tepmedikce, memleketi ve halk uyarmak için fikir adamlarının savaşları baltalanmadıkca, hiç kimse hiç bir maceraya hak vermez."

Bir Yusuf Ziya Ortaç vardır. Menderesten bahşiş dilenen sefil mektupları gazetelerde yayınlanmış bir adam..

Demokrasinin örtülü ödeneğinden çanağına bir şeyler düşeceği ümidini kaybettiğinden beri başka kapıların tokmağını çalmaktadır. Geliniz, İsyandan önceki şu satırlarını okuyunuz:

"Bugün de politikacıların tutumundan, partilerin gidisinden hırçınlaşan emekli, emeksin subaylar var: Yüzbaşılar, binbaşılar, yarbaylar, albaylar...

...Demokrasi ile disiplin yanyana gelmez sanmayınız. Onun da kendine özgü disiplini vardır ve tam tersine disiplinsiz demokrasi yaşamaz.

Bu disiplin, ne partiler içinde, ne hükümet içinde kurulamadı. Siz söyleyiniz bana: Memleket içinde nasıl kurulsun ?..

Sayın İnönü'nün her zaman öpülmeye lâyık eli, artık şahlanan olayların dizginlerini tutacak gücü kaybetmişe benziyor...

...Bu tavizci politika ile ne plân yürür, ne memleket kalkınır, hattâ ne de dünya piyasasında haraç mezat tükettiğimin milli itibar yeniden kazanılır.

E, ne olacak?.. Düşünen kafalar kabuk, duyan kalpler nasır mı bağlayacak?.. Binbaşı Mustafa Kemaller, Kolağası İsmet beyler susacak mu?..

Eğer Aydemirin delice, budalaca tasavvurları başarı kazansaydı, Çözünüzün önüne getiriyorsunuz değil mi, bu kalemin yazacaklarını: "İşte, susmadılar! Kurmay üniformasıyla şahlanmış Aydemirin mavi Sözlerinde Mustafa Kemalin gözlerinin parıltısını görüyorum.."

Sonra da, bir mektup: "Benim kudretli albayım, seni nasıl sevdiğimi gördün. Bana birazcık, para!" Tıpkı, Menderese yazdıkları gibi..

Ama, ne olacak? Yusuf Ziya Ortaç, bu! Bakınız ertesi hafta da ne yazabiliyor:

"Sayın Paşamız İstanbul yolçubuğunu geçen hafta yaptı. Hem de biri Taşlıktaki köşkünde özel, biri Gazeteciler Cemiyetinde genel iki basın toplantısı 9B...

Biz, ikisinde de bulunmadık. Gitmeye tenezzül etmediğimiz için değil, Sayın Başbakan çağırmağa tenezzül etmediği için...

Yusuf Z. Ortaç

Bir şeye dikkat ediyorum-: Sayın İnönü ara sıra Menderesleşiyor! O da bir gün kızdığı gazetecileri, toplantılarına çağırmamakla cezalandırırdı aklınca... Falih Rıfkı'lar, Nadir Nadi'ler, Ahmet Eminler, Safa Kılıçhoğlu'lar, ben, kendisinden başka kimsenin aldırış etmediği bu cezaya sık sık uğrardık!

Hey yarabbi, mektuplarının mürekkebi henüz kuramamış bu adam, bunları nasıl rahatlıkla yazıyor.

Ah bunlara, sadece İsmet Paşa sadece Taşlığın kapılarını kapatmakla yetinmese. Hepimiz, bütün bir toplum, bunları gördüğümüz yerde başlarımızı çevirebilsek. Kurtuluşumuzun yolu, inanınız ki oradan geçiyor...

üstündedir."

Kocasın aleyhte ey kullandığı tatarı, Senatonun iki yılda bir üçte birinin değişmesiyle ilgili seçimlerin 1934 yılı Haziranında yapılmasını sağlayan tasarıydı. T.B.M.M. nin yaptığı oturumda gene Cumhurbaşkanlığı senatörlerinden Âmil Artüsün teklifiyle bu tasarı öncelikle konuşulmağa başlanmış ve sonuç büyük ekseriyetle seçimlerin bu yıl geri bırakılması şeklinde tebellür etmişti. Tasarı seçim konusunda "büyük istical" gösteren AP milletvekili ve senatörlerinin oylarıyla da desteklenmişti!

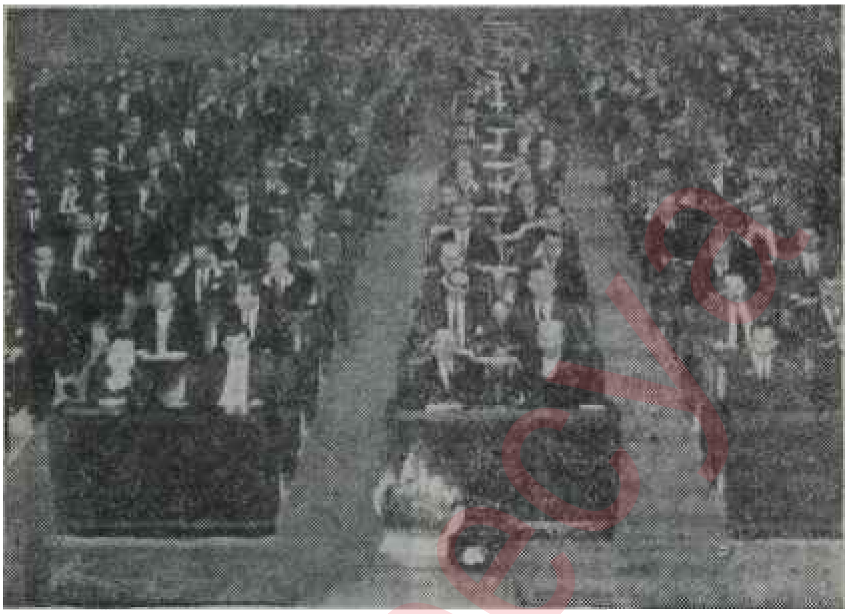
Tasarının kabul edilmesiyle iş bitmedi. Hukukçular Meclis içinde ve dışında- bir -noktada çatışmağa başladılar. Bir kısmı kararın Anayasaya taban tabana zıt olduğunu belirtti. Anayasa hukuku profesörü Bülent Nuri Esen bu konuda bir AKİS'çiye şunları söyledi:

"— Parlamentonun birleşik toplantısında alınmış olan bu kararda T.C. Anayasasının tespit ettiği esaslar bakımından isabet yoktur. Anayasa Cumhuriyetin temel kuruluşuna giren organlardan biri olarak yasamayı belirti prensiplere tabi tutmuştur. Bunlardan biri 73. maddenin ikinci fıkrasında ifadesini bulur. Bu, Cumhuriyet Senatosunun her iki yılda bir yenilenmesi prensibidir. Prensibin bir tek istisnası olup bunu da gene Anayasa göstermiştir. Bu istisnai hal savaş hali olup, savaş halinde seçimlerin yapılabilmesi imkânsız ise bir yıl sonraya bırakılmasıdır. Bu da ancak bir kanunla caiz görülmüştür,

Fakat prensip, bu Meclisin üçte bir ölçüsünde her iki yılda bir yenilenmesidir. Nitekim Anayasanın geçici 10. maddesi bunu ayrıca söz konusu etmiş ve bu maddenin son fıkrası da ilk Cumhuriyet Senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimleri teyit etmiştir."

Aynı fikirde olan bir başka Anayasan işi daha kesin sonuçlandırdı. İlhan Arsel bu konuda şunları söyledi:

"— Anayasanın âmir ' hükmüne göre, seçimlerin bu yıl yapılması icap ederdi..."

Parlâmentoda üyeler toplu halde

" İğne bize, çuvaldız size!"

Aksi tez...

Muammer Aksoy ise, aksi tezi savunanlardandır. Aksoy kararın Anayasaya uygun olduğunu, hatta 10: maddenin 8. fıkrasının sırf bunu temin için konulduğunu ileri sürmektedir. Bu konuda Aksoy şöyle demektedir:

"— Cumhuriyet Senatosu üyelerinin üçte birinin yenilenmesine ilişkin seçimlerin Ekim 1963 de değil Haziran 1964 de yapılması, bası meslektaşlarımızın iddia ettiği gibi Anayasaya aykırı değildir. Zira 73 ve 74 üncü maddelerde konulan "iki yılı geçmeyecek kısmi seçim devresi" ve "bunun ancak harpte uzatılabilmesi" esasları, Anayasa değiştirilmedikçe önümüzdeki düzinelerle on yıl içinde uygulanacak genel kaideyi teşkil etmektedir. Anayasanın geçici 10 uncu maddesinin 3 üncü fıkrasında ise, ilk kısmi seçimler için özel bir hüküm konulmuştur: Butta göre, T.B.M.M. nin ilk seçiminden 2 ve 4 yıl geçtikten sonra yapılacak Cumhuriyet Senatosu kısmi seçimleri bahis konusu olunca, Cumhuriyet Senatosu Kanununda öngörülen bükümlerin gerektirdiği değişiklik yapılacak, yani seçim tarihleri, kanuna göre âyârlanacak ve bu suretle de ilerideki normal seçimlerin artık Haziran ayında yapılabilmesi sağlanacaktır. Aksi takdirde, seçimleri) -mevsim bakımından pek uygun düşmeyen. Ekim ayında yapmaya mankûm edilmiş olurduk, yahut ta ilk seçimlerin, bir buçuk sene gibi -hele bir intikal devri bakımından asla uygun düşmeyecek- pek kısa bir süre sonra yapılması gerekirdi. İşte bu neseleyi çözmek, yani ilk yapılacak seçimlerin tarihlerini, 73 üncü maddede genel olarak öngörülen 2 yıl kaydına bir istisna teşkil edecek surette ayarlamak ve böylece ilerideki normal seçimlerin Haziran ayında yapılabilmesini sağlamak içindir ki, 10 uncu maddenin 3 üncü fıkrası kabul edilmiştir: Anayasanın ikinci görüşülmesinde ve Cumhuriyet Senatosu Seçimleri Kanununun kabulünden sonra (4 Mayıs 1960 günlü 60 inci birleşimde) verilen bir önerge üzerine tasarıya eklenen bu hüküm sayesinde, ilk seçimler bakımından, iki yıllık devrenin "tenazur ve ahengi tesis" maksadiyle -yani kanunda tesbit edilen tarihte seçim yapılmasını mümkün kılmak için- bir kaç ay uzatılabilmesi yetkisi kanunkoyucuya tanınmış bulunmaktadır.

Özel hüküm genel hükümden önde gider kaidesi karşısında, tartışma konusu kararın Anayasaya aykırılığından bahsedilmesi doğru olmaz. Ancak Meclis kendi seçimlerini daha fine almak yetkisine sahip olduğuna, göre, Anayasaya aykırılıktan dolayı değil de başka bir takım makul düşüncelere dayanarak, meselâ ara seçimlerini imkânsız hale getirmemek için, "ilk kısmi seçimleri 1963 Haziranına almak daha uygun olmaz mı idi?" sorusu ortaya çıkabilir ki, bunlara ancak bir makalede cevap vermek mümkündür ve yakında böyle bir yazıyı yayınlıyacağım."

ithalât

İzin haberinin tepkisi

Gümrük ve Tekel Bakanının, gümrüklerde kalmış malların çekilebilmesi için çıkacak iznin önümüzdeki günlerde verileceğini açıklaması, piyasanın bir kısmını sevinçle, geri kalanını ise heyecanla ürpertti.

Sevinenleç, tahmin edileceği üzere, gümrüklerde malları kalmış olanlardı. Bilhassa otomobil sahipleri, sevinçle ürpermek ne kelime, âdeta baygınlıklar geçirdiler.

Gümrüklerdeki malların toptan çekilmesi için son af karan 1960 Eylülünde çıkmıştı. Bu karar aynı yılın Nisan ayında çıkarılmış olan karardan istifade edemiyen mallara son bir hak tanımak için verilmişti. Bu sebeple son af kararından bu yana tatbikatta ikibuçuk yıl, hakikatte ise üç yıllık zaman geçtiği anlaşılmaktadır.

Bu üç yıllık devre zarfında gümrükler ağız ağıza dolmuş, kimisinin 10 milyon, kimisinin ise 100 milyon lira kıymet biçtiği, fakat herhalde muazzam rakamlara varan kıymette mal birikmiştir. Gümrüklerdeki malların çekileceği, havadisleri, bundan birbuçuk yıl öncesine dayanmaktadır. 1962 yılı Ocak ayında, VIII. Kotanın ilânı sırasında gümrüklere geldiği halde çekilemeyen malların nelerden ibaret olduğu hakkında ithalâtçı ve Sanayiciler arasında bir anket yapılmıştı. Sonradan, bu anket ten bir netice çıkmadı ve gümrüklerdeki mallar bir yıl daha intizar safhası geçirdiler.

Misallerin ışığında

Basit bir misalle işi anlatmak gerekirse, otomobil ithalâtını ele almak yerinde olacaktır. Her yıl Av rupaya bir aylık geziye çıkan bir aile tasavvur edin. Yol parası olarak karı-koca ve çocuk için 10-12 bin lira vereceklerdir. Bu para ile -ki 1000, dolar eder- bir otomobil alsalar ve gezileri sonunda arabayı gümrüğe bıraksalar, bir sene içinde ya ithal izni çıkacak, ya da ertesi yıl turistik gezinin yol parası bedavaya gelecektir. Bu suretle iki-üç yıl sonra arabanın er geç ithali imkân dahiline girecektir.

Nitekim, sanayicilerin zora ile 28 Nisan 1962 tarihinde çıkarılan kararnameyle ithal müsaadesi olmadan veya ithal müsaadelerinde yazılı olanlar dışında gümrüğe getirilmiş malların gümrüklerce satış suretiyle tasfiyesi bir yıl geri bırakılmıştı. O zaman alınmış olan bu karar, memlekete girmesinde mahzur görülen malların açık arttırma suretiyle tasfiyesini -haddizatında piyasaya arzedilmesini- önlemiş bulunmaktadır.

Ancak kararın süresi bir yıl olduğu ve bu müddet te 28 Nisan 1963 tarihinde dolduğu için, gümrüklerdeki malların tasfiyesine başlanması gerekmektedir.. Şimdiki halde tasfiye satışları idareten durdurulmaktadır. Ama bir ithalâtçı" kalksa da, "benim mallarımı satış yoluyla tasfiye ediniz" dese, bu muameleyi gümrük idaresinin durduramayacağını söyleyebiliriz.

Bu sebepler yüzünden af kararı veya satış yolu ile tasfiye karan 'daima bir istikrarsızlık unsuru olmaktadır-. Bununla beraber, gümrüklerdeki malların tasfiyesi için genel bir müsaade verilmesinin de çeşitli faydalan olacaktır. Evvelâ, ne şekilde olursa olsun, dövizleri verildiği için sahibi , bulunduğumuz bu malların gümrüklerde çürümesi muazzam bir zarara sebep olmaktadır, Sonra, verilecek ithal müsaadesi ile Hazineye hiç de küçümsenmiyecek miktarlara varan varidat sağlanacaktır. Bundan başka, ardiye ücretlerinin tahsili imkânları da elde edileceğinden, Denizcilik Bankası da büyük miktarda tahsilat yapacaktır.

Alınması gereken tedbirler

Bütün bu sebepler yüzünden gümrüklerde yapılacak tasfiyenin faydalarını takdir etmemeğe imkân yoktur, Tabii, ithal edilecek maddeler, memleket ekonomisine zarar verecek mahiyette ise, bunların ithaline izin verilemeyeceği de aşikârdır. Böylece ithal listelerinde bulunmayen maddelerin, çıkarılacak genel izinden faydalanmayacağı kendiliğinden anlaşılmaktadır. Ancak, bugün verilecek bir tasfiye kararının ilk olmadığı gibi, son da olmıyacağı muhakkaktır.

Bu sebeple, bugünkü sistemde gümrüklerdeki malların zaman zaman çekilmesini sağlayacak kararnamelerden kasınmaya imkân olamıyacağı âşikârdır. Onun için, hastalığı kökünden hal çarelerini araştırmak lâzımdır.

Gümrüklerdeki malların sık sık affa uğramasından mı, yoksa, bu af kararının çıkacağını hesaplayanların gümrüklere ulu orta mal yığmalarından mı?

Sualin cevabını vermeğe bile lüzum yoktur. Önüne gelenin, aklına gelen malı "nasılsa çekilir" ümidiyle gümrüklere getirmesi, bu mecburi af kararlarına yol açmaktadır.

Binaenaleyh yapılacak şey, ihtilâf halinde Odalar Birliğinden veya Ticaret Bakanlığından alınacak karardan sonra altı ay içinde malın ya ithali veya mahrecine iadesi mecburiyetinin konulmasıdır,,

ŞEHİRCİLİK

Seller

Kabına sığmayan dere

Saat akşamın beşini hayli seçmişti. Tartışmakta oldukları teknik konunun inceliklerine dalmış olan genç mühendislerden biri pencereye gözatınca yerinden sıçradı:

"— Aaa, taşkın!" diye bağırdı.

Öteki de ne olduğunu merak etmiş, pencereye koşmuştu. Görünüş gerçekten heyecan vericiydi. Yaz boyunca, hattâ kışın ortalarında sâkin sâkin kendi hâlinde akan dere, öğleden sonra yağan yağmur ve dolunun etkisiyle birden kabarmış, çoğunluk" la fakir halkın oturmakta olduğu mahaileye doğru taşmağa başlamıştı. Mühendislerden biri pencereden gördükleriyle de yetinmeyerek binadan çıktı, taşkının en şiddetli olduğu köprü dolaylarına kadar indi. Gördüğü manzara yürek sızlatıcıydı: Derenin tasmasıyla, üzerinden azgın suların aştığı şosenin 150 metrelik bölümü yayalar için geçilemez hâle gelmişti.

Olay, önceki hafta Salı günü, Ankaranin tam göbeğinde, dergi ve gazetelerin topluca bulunduğu Rüzgârlı sokaktan sadece birkaçyüz metre uzakta geçiyordu. 6u yıl biraz fazla yağışlı giden mevsimin de etkisiyle, zaten az-çok alışkın oldukları bu manzaraya, o semtin halkı artık sık Şık tanık olmağa başladılar.

Bundan beşbuçuk yıl kadar önce bir Eylül günü, ortalık günlük güneşlikken, yine aynı dereden -Bentderesinden- gelen korkunç selin önüne kattığı 172 vatandaş, hayatlarını kaybettiler, o zaman 40 milyon lira tahmin edilen zarar ve hasar meydana geldi.

Bu felâketin üzeninden daha dört yıl bile geçmeden, 1961 Haziranında yeni bir taşkın oldu, Ankarada sel basmadık pek az semt kaldı. Yine bir hayli zarar ziyan oldu ama -çok şükür ki-, bu sefer can kaybı azdı!

İşin aslı

Bütün bu felâketlere sebep olan tabiat olayları nelerdir ve çevrede yaşayan insanların bu sebeplere ne oranda etkisi vardır? Yağışların, sebeplerin en başında geldiğinde hiç şüphe yoktur. Ama jeolojik çağlardanberi yağan yağmurların, yerin yüzeyini kararlı bir şekle soktuğu da bir gerçektir. Yani, normal şartlarda böyle olayların meydana gelmemesi gerekirdi. Oysa ki, Ankarada eskiden pek sık görülmeyen bu taşkınlar son yıllarda listelemeğe başlamıştır. O hâlde, ortada değişen birşeyler vardır.

İşte bunun nedenini araştırmak üzere, 1961 Haziranında, o sıralarda Devlet ve Hükümet Başkanlığı görevlerini üzerine almış bulunan Cemal Gürselin emriyle, Ankara Valisinin başkanlığında, Devlet Sn işleri, Orman Genel Müdürlüğü ve Toprak - Su ile İmar ve İskân Bakanlığı yetkili temsilcilerinin katıldığı bir komite teşkil edildi ve Ankara şehrini tehdit eden taşkınların ve sellerin önlenmesi için çalışmalara başlandı.

Devlet Su İşleri, bu çalışmalarda, yağmur suları derelere katıldıktan sonra alınması gereken tedbirleri inceliyecekti. Orman Genel Müdürlüğüyle Toprak-Su, yağışların mümkün mertebe yavaş bir şekilde derelere katılmasını sağlayacak çareleri araştıracaklardı. İmar ve İskân Bakanlığı ise, dere yataklarına ev -daha doğrusu gecekondu- kurmuş vatandaşlarla ilgili hususları inceleyeceklerdi.

Hemen görüleceği gibi problem çok yönlü, çok bilinmeyenli ve çözümleri de çok çeşitliydi. Bu bakımdan, böyle bir "koordinasyon komitesi"nih kurulması çok yerindeydi. Ama, bu "koordinasyon"dan kısa bir süre sonra ortada eser kalmadı. Nitekim DSİ, çalışmalara, işin önemine yakışır bir yön verdi, derhal çevredeki köylere ekipler çıkararak, yağan yağmurun miktarım kestirmeğe Koyuldu. Bunun için "dededen kalma", fakat doğru sonuçlar veren bir metod da uygulanıyordu. Köylülerin hububat öğütmek için kullandıkları "dibek taşlan" bu amaçla kullanıldı. Taşın oyuk kısmına biriken suyun derinliği, bir gün önce yağan yağmurun milimetre olarak değerini iyi bir yaklaşıklıkla veriyordu.

Genç mühendisler çevreyi iyice incelediler, yağan yağmurun eşdeğer olduğu noktaları birleştirerek, yağış haritaları çizdiler. Sonunda görüldü ki, başkenti tehdit eden en şiddetli yağışlar, Elmadağın Kayaşa bakan yamaçlarında ve Dikmen sırtlarında oluyordu. Buralarda toplanan sular çoğu yerde ot bile bitmeyen yamaçlardan hızla derelere inerek, başkentte tehlike yaratan taşkınları doğuruyordu.

Seller altında Ankara
Sebebi belli afet

Bu sular, özellikle Çubuk barajı yönünden gelen Çubuk çayına, Kayaş istikametinden gelen Hatip çayına, Kolejin yanından geçerek Sıhhiyeden Gençlik Parkına doğru akan İncesu deresi ve Bahçelievlerle Anıtkabir arasından geçen Dikmen deresine karışmaktadırlar. Yağışın derelere intikali nekadar çabuk olursa taşkın tehlikesi de okadar büyük olacağından, çorak yamaçları ot biter duruma getirmek, meyva bahçeleri, otlaklar yetiştirmek, toprak yamaçlarda toprağı tutacak teraslama veya çitleme yapmak gerekmektedir. Hattâ bazı yerlerde yeniden orman yetiştirilmesi bile düşünülebilir.

Göçmen Şehir

Bütün bunlardan başka, başkentte birden artan nüfusun yarattığı problemlerden olan iskân meselesinin çözümlenmesi de şarttır. Dere yataklarına gecekondularını yerleştiren,

inşaatından artakalan molozlarla akarsu yataklarını tıkayan, aşırı otlatma,, araziyi yanlış kullanma, toprağın akmasına sebep olacak yönde tarım yapma suretiyle bitki örtülerini yokeden kontrolsüz nüfus- topluluklarının daha uygun yerlere yerleştirilmesi de İmar ve İskân Bakanlığını ilgilendiren konulardandır.

Aynı Bakanlığı dolayısıyla ilgilendiren diğer bir konu da, Ankarada mevcut kanalizasyon tesislerinin geliştirilmesi ve olmayan yerlere yeniden kanalizasyon yapılmasıdır. Gerçekten bugün başkentte, ancak toplam alanın onda biri kadar bir alanı kaplayan kanal şebekesi mevcuttur. Bu da, ihtiyaçları tam olarak karşılamamaktadır. Özellikle yağmur suyu ve pis su şebekeleri birçok yerlerde birbirine karışmış durumdadır. Ankarada bu tesislerin medeni ülkelere yakışır bir duruma getirilmesi İçin 300 milyon liranın harcanması gerektiği hesaplanmıştır.

Devlet Su İşlerinin yapacağı iş- - lerden olan Bentderesinin -diğer adıyla Hatip çayının- Yıldırım Beyazıt meydanının altından geçirilerek Sarıkışla önünden, hâlen Çubuk çayının akmakta olduğu yatağa bağlanması işi tamamlanmak üzeredir. Uzun süreden beri Etliğe giden yolun kapatıldığını, trafiğin şehirlerarası yollardan işlediğini bilenler bunun nedenini sorup öğrenmişlerdir. Böylece Bentderesi artık tarihe karışacak ve bir yeraltı deresi olacaktır. Bu inşaata 8 milyon lira harcanacaktır.

Diğer taraftan, 1957 taşkınmdaki gibi suların Hatip çayını taşırmaması için Kayaş vadisinin daha yukarılarında bazı sel durdurucu kapanlarla bir de baraj yapılmaktadır. Kayaş barajı olarak adlandırılan bu baraj, önümüzdeki yıllarda hizmete girmek üzere ihale edilmiş olup, hem taşkın önleme, hem de Ankaranın su ihtiyaçları için su biriktirme gayeleriyle inşa edilmektedir. 30 metre yüksekliğinde bir toprak yığınından ibaret olacak olan bu baraj, aynı zamanda şehre yılda 6:7 milyon metreküb su Sağlayabilecek, 9 milyon liraya matolacaktır.

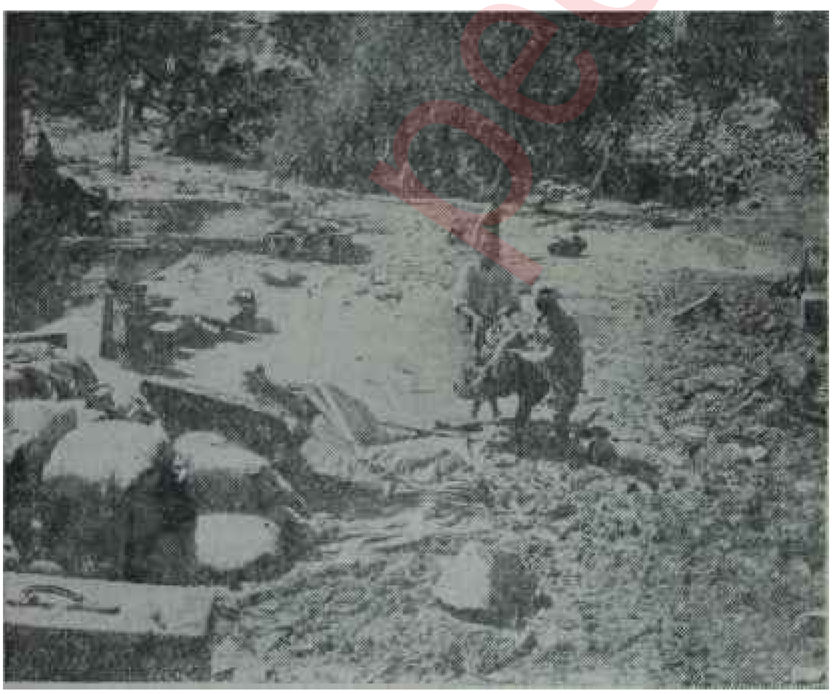
Diğer bir koruyucu tedbir, İncesu deresinin Kolejden itibaren 3 kilometrelik bölümünün kapalı şekle konulmasıdır. Bu işe de 4,5 milyon gidecektir. Özetlenirse, sular üzerindeki bütün bu çalışmalar için 63 milyon liranın harcanması gerekmektedir. İşlerin büyük kısmı ihale edilmiş ve taşkın önleme tedbirlerinin 1987 de bitirilmesi plânlanmıştır.

Geride kalan Bakanlık

Su İşlerinin bu ileri durumuna oranla Tarım Bakanlığının çalışmalarının kısır ve verimsiz olduğu görülmektedir. Bir kere, dâvayı aslından hâlledecek olan, yamaçlarda bitki ve ağaç yetiştirme konusu hemen hiç ele alınmamış durumdadır. Orman Genel Müdürlüğü buna sebep olarak Ankara şehrinin " Orman bölgesi" içinde bulunmadığını, dolayısıyla ağaçlama ve "ormanlaştırma" konusunda birşey yapamıyacağını ileri sürmektedir. Toprak - Su ise, şehir dolaylarındaki, çoğu sahipli, araziyi taraslayabilmek ve meyva bahçesi hâline getirebilmek için "mevzuaf'ın müsait olmadığını, önce arazinin Kamulaştırılması gerektiğini savunmaktadır. Oysa ki, yurdiçi gezilerinde -hattâ yine Ankara dolaylarında- her dönemecin, karşısına çıkan gösterişli tepelere Toprak - Su adının büyük harflerle yazılmış olduğunu bilenler, bu savunmaya sadece manalı manalı gülümseyip geçmektedirler.

Ankaranın en önemli dâvalarından birisi, medeni bir başkent için büyük bir eksiklik olan kanalizasyon meselesine gelince, caddelerinin bozulan- asfaltını yapmaktan başka bir işe yetişemez görünen borçlu Ankara Belediyesinin bu işi yürütebileceğini sanmak safdillik olur. Nitekim, şehrin eski kanalizasyonu da Bayındırlık Bakanlığı Su İşleri Reisliği tarafından yaptırılmıştır. Bunun yine, önünde sonunda böyle olacağı, içme suyu konusunda olduğu gibi "gayretin dayıya düşeceği" anlaşılmaktadır. Birtürlü, âmme hizmetlerini ekonomik bir çözüme eriştiremeyen belediyelerin devlet hazinesine daha nekadar zaman yük olacakları, üzerinde durulması gereken bir sorudur.

Öte yandan, tarım işlerini yürütmede -geçende İstanbula gelen amevikalı ünlü- iktisatçı Russell Doore'nın da söylediği' gibi, -belirli hiçbir başarıya ulaşamamış olan Tarım Bakanlığının Ankarayı gündengüne daha çok tehdit eden erozyon ve sel tehlikesine karşı gerekli enerjiyi ve azmi göstermesi beklenmektedir.. Böylece, hiç olmazsa, kaybedilmiş bulunan 6 yıllık sürenin getirdiği zararların daha da artması önlenebilecektir.

Sellerin tahrip ettiği bir başkent köyü
Talihsizler beldesi

1 Kitap okudum

AKİSÇİLER SİZİN İÇİN

GÖRDÜLER, DİNLEDİLER, SEÇTİLER

Adı: Büyük Adamlar.
Yazarı: W. Stuart Sewell.
Çeviren: F. Bengü,
Türü: Biyografiler.
Yayınevi: Varlık Yayınları 731, Faydalı Kitaplar serisi 4.
Baskı: İstanbul, Ekim Basımevi 1960, 280 sayfa, 5 lira.
Konu: Kitap, adından da anlaşılacağı gibi, büyük adamların hayatlarını kısa birer biyografi içinde vermektedir. Varlık Yayınevi, W. Stuart Sewell'in meşhur "Brief Biographies of Famous Men And Women" adlı kitabından yapılan çevirilere, bu kitapta yer alamamış, Türkiyece meşhur türk meşhutlarından bazılarının da biyografilerini eklemiş-ve böylece 230 meşhur kişiyi derlitoplu biyografileri ile Türk okuyucusuna sunmuştur.

Küçük boyda kalınca bir cilt halindeki "Büyük Adamlar"ın tanıtma yazısında Varlık Yayınevi, kitabı şöyle anlatmaktadır: "Meşhur adamların yaşayışlarını, başardıkları işleri merak etmeyen var mıdır? Memleketlerine ve insanlığa büyük yararlıkları dokunmuş- kadın ve erkekleri tanımak hem gerekli, hem faydalıdır. Şimdiye kadar memleketimizde Meşhur Adamlar, ya da Türk Meşhurları adlarıyla bazı kitaplar çıkmıştır. Ama bunlar hem çek az kişiyi tanıtıyor, hem de çok yüksek fiyatla satılıyordu."

Beğendiğim: Yabancı dünyaya açılan penceresi hayli dar olan Türkiyemizde böylesine bir kitabın yayınlanması son derece yararlı bir davranış." Kitap gerçekten derlitoplu, 23 kişi -ki bunların 190 kadarı yabancı, üst tarafı yerli meşhurlardır,- hakkında şöyle üstünkörü de olsa fikir edinmek için iyi bir kılavuz.

Beğenmediğini: Meşhurların verilisinde edebiyat, sanat, ilim, vb. basit bir sınıflandırmanın dahi yapılmamış olması, kitabın bellibaşlı zayıf yanlarından, biri. Türk meşhurlarının seçiliş açısı ise hayli su götürür. İnsan ister istemez, "falanca neden alınmış da, filânca alınmamış?" diye düşünüyor. Hele, dünya çapına ulaşamamış meşhurlarımızın bu kitaba alınmış olması da ayrı bir konu.

Sonuç: "Büyük Adamlar" bir danışma kitabı, bir el kitabı olarak, okuyup yazma ile arası iyi olanların kitaplıklarında bulunması gerekli bir kitap.

İlhami SOYSAL

Kitaplar

Bayburtlu Celâli: Bayburt, halk şairi bakımından zengin bir bölge... Halk şairlerinin en büyüklerinden Bayburtlu Zihniye şimdi bir de Bayburtlu Celâli katılmıştır. Kimbilir, daha ne değerler vardır... Öğretmen Salim Haşlak, yıllarca süren çalışmasını, Dernek Yayınlarının 10. kitabı olarak ortaya koymuş. Doğrusu, iyi bir çalışma. Bayburtlu Celâli, Salim Haşlakın çalışması ve Halkevleri Genel Merkezinde bu gibi yayınları yöneten Ceyhun Atuf Kansu ve Remsi İnancın yardımlarıyla geniş bir kitleye mal olmuş bulunmaktadır. Büyük bir titizlikle hazırlanmış olan kitapta, Bayburtlu Celâlinin koşma ve destanlar, kronolojik bir sıra takip etmektedir. Böylece, Bayburtlu Celâlinin hayat hikâyesini de öğrenmiş olmaktayız.

Kitabın sonuna eklenen sözlükten de anlaşıldığı gibi, Bayburtlu Celâli, yalın halk dilinden ziyade, Saray dilini, Divan Edebiyatı dilini kullanmayı tercih etmiştir. Bu da, Bayburtlu Celâlinin "okumuş" bir kimse olduğunu göstermektedir;

"Sevdiğim güvenme güzelliğine - Senin de saçların târûmar olur" diyen Rıza Tevfik, "Güzelliğen mağrur olma sevdiğim, - Geçer bu güzellik pişman olursun" diyen Celâliye ne kadar benziyor, değil mi?

Halk şairlerini tanımanın bu bakımdan faydası büyüktür. Bugün şundan bundan Şiir aşıranlar olduğu gibi, dün de Hececiler; çoklarınca bilinmeyen halk şairlerinden şiirler aşırmışlardır. Bunun en güzel delili, yukarıya aldığımız mısralardır.

Bayburtlu Celâliyi, halk şiirini yapanlan, yürütenleri tanımak, bilmek isteyenlere salık veririz. Salim Haşlakın emeği boşa 'gitmemiştir.

İsteme adresi: Halkevleri Genel Merkezi, Atatürk Bulvarı, No: 104, Ankara.

Ben Komitacıyım: 27 Mayıs 1960'ın devirdiği sahte demokratları yalandan tanımak istiyorsanız, Numan Bayazitin "Ben Komitacıyım" adlı mizahî romanını okuyun. Numan Bayazit, düşüklerin artık herkesçe bilinen yanlarını, bu arada bir takım olayları, çok tatlı, sürükleyici bir üslûpla anlatmış. İnsan, "Ben Komitacıyım" adlı kitabi okurken, 27 Mayıs öncesi ve sonrası olaylarına karışıp gidiyor. Menderesler, Bayarlar, Koraltanlar, Sarollar, Argüçler, Gedikler, İleriler, odalıklar, oturan âlemleri... Halka demokrasi adı altında yutturulan rezaletlerin hikâyesi...

"Ben Komitacıyım", 1963'de Ankarada, Hareket Matbaasında basılmış. Kapak kompozisyonunu Mehmet Kirezci yapmış. Genel isteme adresi: Zeynel Abidin Aydoğan, Bülbüldere Cadde, Ballıbaba Sokak 115 Çankaya - Ankara.

Demokrasi adına oynanan oyunları öğrenmek isteyenlere "Ben Komitacıyım" adlı mizahi romanı salık veririz.

Tiyatro

Kenterler Ankarada: Ankaralıların İstanbuldan önce tanıdıkları, ama şimdi hasretini çeker oldukları, Kenter Kardeşler, "Kent Oyuncuları" adını almış olan topluluklarıyla birlikte, bugünlerde Ankaraya gelecekler ve Küçük Tiyatroda temsillerine başlıyacaklardır.

Kent Oyuncuları 4 Haziran akşamı verecekleri ilk temsillerinde Ionesco'nun "Sandalyeler"i ile "Ders" ini oynıyacaklardır. Fikret Âdilin dilimize çevirmiş olduğu "Sandalyeler" ile "Ders", Kenterlerin bu mevsim içinde çıkardıkları en enteresan ve sanat bakımından kendilerinden bekleneni veren, en başarılı iki oyundur.

Ionesco'yu ve Kenter Kardeşlerin sanatını seven Ankaralı okuyucularımıza, hem yazarın en ilgi çeken oyunlarından ikisini, hem iki değerli komedyenin en güzel yaratışlarını birarada görmek fırsatını veren bu temsilleri kaçırmamalarını tavsiye ederiz.

TÜLİ'den Haberler

Bu haftanın en enteresan toplantısı, Hindistan Büyük Elçisinin, Cumartesi akşamı, misafir Sıkkım Prens ve Prensesi şerefine evinde verdiği kokteyl oldu. Kavaklıderede, Posta caddesindeki Fahir Çelikbaşın apartımanının iki dairesini tutmuş olan Büyük Elçinin evi hakikaten çok güzel. Misafir Prensesin elbisesi cidden şahaneydi. Turhan Feyzioğlu ve eşi de oradaydılar. Leylâ Feyzioğlunun lâme döpiyesi çok şıktı. Vedat Abut ve eşi, Muhlis Ete, Reşat Aktan ve eşi Emine Aktan da oradaydılar.

Güney Korenin Ankaraya. tayin edilen yeni Müsteşarı Mr. Sung Yung Soh, bu Perşembe günü Ankara Palasta küçük, fakat sevimli bir öğle yemeği verdi.

Yeni Müsteşar, yemekte, Ankaralı hasın mensuplarıyla tanıştı. Kore harbinin en şiddetli samanında gözüpek bir hava subayı olduğu söylenen yeni Müsteşar, mizacının aksine, yumuşak bir konuşma yaptı. Gazeteci" ler kendisini çok sevdiler.

Yemekte bol bol kırmızı şarap içildi ve dünya meseleleri görüşüldü. Mr. Sung Yung Soh'un konuşmalarından, Ankaralı gazeteciler, Güney Korede askerî harekâtın neden muvaffak olduğunu anladılar.

Londra Belediye Başkan Yardımcısı Mr. Heap, bir ay kalmak üzere, İmar - İskân Bakanlığının davetlisi olarak Ankaraya geldi. Şehri yakından tanımak için dostlarından 'bir bisiklet istedi. Bugünlerde Ankara caddelerinde kız bisikletiyle dolaşan papyon, kravatlı ve kolalı yakalı tipik bir ingiliz görürseniz, bilin ki o, Mr. Heap'tır.

Tıp Fakültesi profesörlerinden Dr. Nusret Karasu, tetkiklerde bulunmak üzere., altı ay süreyle ve burslu olarak muhtelif memleketlere âdiyor.

İller Bankası Umum Müdürü -Nuri Beşer Hadisesinin' kahramanı- Selâhattin Babüroğlu, bizzat uğraşarak süratle bitirdiği 12 katlı yeni Umum Müdürlük binasını, her ziyaretçisine oda oda kendisi gezdiriyor. Bina gerçekten çok güzel. Hiç lükse kapılmadan, ihtiyacı karşılıyacak şekilde yapılmış.

Kore Elçilik müsteşarının yemeğinde gazeteciler

Bir fincan kahvenin....

Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin, son günlerde devamlı olarak siyah gözlük takıyor. Kabinede, Rifat Öçtenden sonra, "siyah gözlüklü" sıfatı- Seçkine ait.

C.H.P. Konya senatörlerinden Muammer Obuz ile Sedat Çumralı, ikiz kardeşler gibi, her yerde berabar görünüyorlar.

Nail ve Lösyen Avunduk, Kavaklıderedeki yeni satın aldıkları Kızılay apartımanının bir dairesine taşınmak üzere hazırlık yapmaktadırlar. Geçenlerde bir otomobil kazası geçiren Lüsyen Avunduk, bereket, kazayı hafif atlattı ve güzelliğine halel gelmedi.

Bayram günü Golf Klüp gene mû" tad simalarla doluydu. Bu arada Dr. Mansur Pekdeğer ve eşi Leylâ Pekdeğer de dostları ile beraber oturuyorlardı.

•

Suphi Baykama, Halk Partisinin, hârika çocuğu derlerdi. Meğer, kendisi değil de, oğlu hârika çocukmuş.

Küçük Bedii Baykamın sergisi hakikaten şaşırtıcı: Suluboyalarıyla, çini mürekkeple yapılmış seri kovboy resimlerinin aynı elden çıktığına insanın 'âdeta inanamıyacağı gediyor.

•

Dış ticaretin Selçuk İnanı yeniden dünyaevine girdi. İnan. galiba bekârlığın sultanlık olduğuna inanmıyor. İki ay evvel bütün evlenme dedikodularım şiddetle Reddeden Selçuk İnana birdenbire ne oldu, bilinmez; dün Ankarada, Gönül Sadıkoğlu ile nikâhlandılar. Nikâha, ikisinin de ikinci evliliği olduğu düşüncesiyle olacâk, kimseyi çağırmamışlardı. Fakat gece Bulvar palasta, aile arasında, 30-40 kişilik bir yemek verdiler.

"Kiss me Kate"in galâsı çok kalabalık ve çok güzel oldu. Yüksek mühendis Erol Yaltkayanın zarif ve güzel eşi Hümeyra Yaltkaya gene gecenin en şık ve güzel kadınlarından biriydi. Göz alıcı brokar tayyörünün lâme blûzu, en dikkatsiz gözleri bile üstüne çekiyordu. Şâdan Candanın lilâ dantel elbisesi kendisine bir gençkız havası veriyordu. Nükhet İlgin gene çok itinalı hazırlanmış olarak gelmişti. Tarık Levendoğlunun eşi Sevim" Levendoğlu, kırmızı şifon sırtı açık mantosu ile çok değişikti. Galânın yegâne şapkalı kadın da Suna Koraddı. Necdet Kent yalnızdı, epeydir kendisine hasret kalan sosyeteye tekrar bu gala vesilesi ile göründü.

İmar ve İskân Bakanlığının alt katında, hafta içinde bir mimarî sergi açıldı ve Japon filmleri gösterildi. Bilhassa "Kimono' ve "Çiçek" filmleri çok, çok beğenildi. Mimar Muhittin Güreli ve eşi Semra Güreli, Orhan Kısa kürek ve yeni eşi, Mimar Edip. Onat, Mimar Selçuk Milâr, filmleri alâka ile takip edenler arasındaydılar.

•

İstanbul Moran Okulu sahibesi İnci Moran, bu hafta, işlerini takip için Ankaraya geldi. Bu zarif ve zeki iş kadınımız, Ankarada iki şeyden şikâyet ediyor: Dairelerde işlerin geç yürümesi ve berberlerin istediği gibi saç yapmayışları!..

Ânadolu Klübündeki briççilerin kanaati, Emin Paksütün, briçte, Bayındırlık Bakanlığında olduğu kadar muvaffak olduğudur!

Melih Sâğtürün annesi epeyce bir rahatsızlık geçildi. O yüzden bu, pek çok gezen "Sağtür çifti" hiçbir yerde görülmüyor. Yalnız, Nilüfer Sağtür sık Sık Golf Klübe gidiyor.

Hayat defterinden YAPRAKLAR

Doğdu. Şükran ve Şevket Özkoçakın bir oğulları oldu. Bebeğe Ece adı verildi.

Doğdu. Amerikada Elmurst City Hospital'de çalışmakta olan Dr. Nezihe öge ve Dr. Eray Ögenin, bir erkek çocukları oldu.

Doğdu. Amerikada bulanan Hayri ve Meral Asuğmanın bir kızları oldu.

Doğdu. Almanyada bulunan Necmeddin Varlıoğlu ile Nezahat Varlıoğlunun Frankfurtta bir oğulları oldu.

Nişanlandılar. İstanbulun genç doktorlarından Gürbüz Erdoğan ile Birsen Tömek nişanlandılar. Suadiye Otelinde yapılan nişan bayii neşeli geçti. Gençler ilk defa dünyaevine gireceklerdir.

Evlendiler.. Devlet Tiyatro ve Operasımn kıymetli balerinlerinden Binay Okurer ile Halit Berkan evlendiler.

öldü. Ankaralı gazetecilerden Şinasi Nahit Berkerin annesi Saika Berker öldü. Saika Berker uzunca bir süredenberi kalb hastalığından mustaripti.

Öldü. Bundan kısa bir süre önce "1963 Yılının Annesi" seçilen Afife Bilge, tedavi edilmekte olduğu hastahanede öldü. Bilge, yılın annesi seçildiği gün bir beyin kanaması geçirmiş ve bir tarafına felç gelmişti.

Öldü. Tıp ve fikir hayatımızın ünlü simalarında Dr. Ahmet Rasim Onat, geçirdiği bir kalb krizi sonucu öldü. İki erkek çocuk babası olan Onat, öldüğünde 65 yaşındaydı.

Öldü. 1926 yılındanberi çeşitli gazetelerde spor ve fıkra yazarlığı, yazı işleri müdürlüğü yapmış olan Kemal Onan qldü. Basın muhitinde "Con Kemal" adıyla tanınan Onan, öldüğünde 55 yaşındaydı.

Öldü. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Paşabahçe Fabrikası yüksek mühendislerinden Şükrü Harsa, ânı bir kalb krizi sonucu öldü.

Ayhan Aydan - Cüneyt Gökçer "Öp beni Kate"de

Yola gelen "Hırçın Kız"

"Öp beni Kate" de Sevda Aydan - Cüneyt Gökçer

Erkeğin fendi....

"Öp beni Kate" de Ayten Kaçmaz

,..ve talipleri

Oyun: "Öp Bert Kate" ("Kiss me Kate"); müzikli komedi, 2 perde, 17 tablo.

Müzik ve Livre: Cole Porter.

Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Büyük Tiyatro) -Opera, Bale ve Tiyatro bölümlerinin iştirakiyle-

Sahneye koyan ve Koreograf: Todd Bolender.

Metin: Sam ve Bella Spewack.

Çeviri: Sevgi Sanlı - Nevit Kodallı.

Orkestra Şefi: Ottavio de Koşa.

Dekor: Refik Eren..

Kostüm: Hâle Eren.

Koro Şefi: Domenico Trizio.

Işık: Nuri Özakyol.

Piyano: Dieter Brux.

Konu: Shakespeare'in "Hırçın Kız" komedisinin -oyun içinde oyun şeklinde- ele alındığı -hattâ oynandığı-, bu arada evli iken geçimsizlik yüzünden-bir yıl önce birbirlerinden ayrılmış, ama hâlâ büsbütün vazgeçmemiş iki ünlü sanatçının, Frad Graham'la Lillie Vanessi'nin, sahneden kulise, kulisten sahneye sirayet edan gönül hikâyesi. İki sanatçının sevgilerini, kıskançlıklarını ve huysuzluklarını gösterirken sahne hayatının içyüzünü de seyirciye yansıtan bir oyun. - Melodi yüklü, sıcak, tatlı bir müzikal...

Oynıyanlar: Cüneyt Gökçer (Fred Graham), İlyas Avcı (Harry Trevor), Serap Sergen, Ayten Kaçmaz, Bergâm Kızaltuğ (Lois Lane), Sevda Aydan, Ayhan Aydan (Lillie Vanessî), Bozkurt Kuruç (Bill Calhaun), Semih Sergen (1- Gangster), Savaş Başar (2. Gangster), Haydar Ozansoy, Asuman Korad (Harrison Howell), Cemil Sökmen (Jimmy) ves. (13 erkek, 3 kadın rolü) - Devlet Tiyatrosu Koro ve Balesi.

Beğendiğim: Devlet Tiyatrosunun bizde şimdiye kadar Batı ölçüsünde başarılı örneği verilememiş bir yeni oyun türünü cesaretle denemiş ve elindeki -Tiyatro, Opera, Bale bölümlerinin- geniş imkânlarını en iyi şekilde değerlendirerek seviyeli bir icraya ulaşmış olması. Batıda en ciddi, hattâ Ödenekli tiyatroların -hele opera bölümü olanların- seve seve sahneye koydukları müzikal komediyi Ankara seyircisine tanıtmış olması. Misafir rejisör Todd Bolender'in, bilhassa koreografi bakımından yepyeni bir estetik getiren ve oyun, ses, dans unsurlarını bir bütün halinde yürütmeyi başaran canlı, renkli ve ifadeli sahne düzeni. Baş erkek rolünde Cüneyt Gökçerin vokal imkânlara da sahibolduğunu mut-

lu bir şekilde ifşa eden mükemmel icrası. "On İkinci Gece", "Kral Otdipus" ve "Hamlet"den sonra sanatına yeni bir avantaj sağlamıyan bu rolü, bunca zahmete ve haksız sataşmalara katlanarak, oynadığı için Gökçere -taze bir soluk getirdiği opera bölümü ve neşeli bir mevsim sonu yaşattığı Ankara seyircisi hesabına- teşekkür- etmeli. Başkadın rolünde Sevda ve Ayhan Aydanın, birincisinin daha çok prova etmiş, dana iyi hazırlanmış ve mizacının "Hırçın Kız" tipine daha uygun düşmüş olmasından başka, bir farkı olmıyan canlı, ifadeli, çekici oyunları, Lois Lane'de Serap Sezerle Ayten Kaçmazın, birincisinin ses, ikincisinin oyun bakımından, doyurucu icraları. Bozkurt Kuruçun, müzikal komediler için çok elverişli bir müzik ve ritim duygusuyla canlandırdığı Bill Colhoun. İki Gangster'de Semih Sergenle Savaş Başarın, haklı alkışlar toplıyan, çok sevimli oyunları. Sevgi Sanlı ile Nevit Kodallının zevkle dinlenen -ve anlaşılan- açık seçik, akıcı çevirileri. Refik Erenin, on yedi tabloyu, on yedi saniye bekletmeden değiştiriverdiği, güzel dekorları. Hâle Erenin zengin, zevkli kostümleri. Nihayet Nuri Özakyolun bütün oyuna rengini, havasını kazandıran, şuurlu ışık düzeni.
Beğenemediğim: Cole Porter'in kaçmamadığı, Todd Bolender'in de kıyıp atamadığı "sentimental" solo sahneleri... Hattie'de Meri Kamerin kulağı tırmalıyan diksiyonu.
Sonuç: Yalnız Ankara seyircisinin değil, belki bütün Türkiye seyircisinin susamış olduğu ve görmek istiyeceği, neşeli, eğlenceli, zarif bir müzikal. Gişe önündeki kuyrukları gelecek mevsim de devam ettirecek parlak bir başarı.

Naciye FEVZİ

Aydan ve Gökçer bir arada
Oyun içinde oyun

"Öp beni Kate" de balayı sahnesi
Acıkan güzsel

Sevda Aydan ve Cüneyt Gökçer
...cennetten çıkmadır

Portre

Sevda Aydan

Başbakana şarkılı şikâyet

Büyük Tiyatroda "Öp Beni Kate" müzikalinin prömiyeri verildiği gece, eserde başkadın rolünü oynıyan uzun boyla, ince ve zarif endamlı, güzel sesli sanatçı sahneden salona indi. İlk sırada oturan seyircilerin ününden geçerken, tam ortada oturan ve yetiştiği Konservatuvarın, sahnesinde oynadığı Tiyatronun kuruluşunda büyük emeği geçmiş, ak saçlı, güleryüzlü bir Devlet adamının önünde durdu. En tatlı notlarla ve pek sevimli jestlerle erkeklerden acı acı şikâyet etti, onlara atıp tuttu. Önünde durduğu adam şikâyet dinlemiye alışıktı, onun için kahkahalarla gülüyordu. Salondan gevrek bir alkış yükseldi. Gülen Devlet adamı, Başbakan İsmet Paşaydı. Alkışlanan sanatçı da soprano Sevda Aydan...

Sevda Aydan o gece büyük bir başarı kazandı. Ertesi gün Başkentte herkes bu çok hoş, çok neşeli müzikalden sözediyor, Sevda Aydanın güzel oyununu anlata anlata bitiremiyordu.

Operadan müzikale..

Doğrusunu söylemek gerekirse, Sevda Aydan daha önce de önemli başarılar kazanmış. Konservatuvarın Opera bölümünden mezun olarak sahneye çıktığı 1953-54 mevsiminden bu yana, opera edebiyatının en çetin eserlerinde gıpta edilecek bir gelişme göstermişti. Ama "Öp Beni Kate" gibi, Başkentin ilk defa görmek fırsatını bulduğu, amerikalı bir uzmanın yönetiminde, büyük özenle hazırlanmış bir müzikalde başarıya ulaşmak kolay değildi. Bunun için, opera temsillerinin alışılmış oyun ve şan tekniğinden sıyrılmak, bir komedi aktrisinin rahat oyunu, pürüzsüz diksiyonu ile bir operet yıldızının zarifliğini, sıcaklığını ve müzikal akıcılığını birleştirmek, gerekiyordu. Sevda Aydan büyük intibak kaabiliyeriyle operadan müzikale zorluk çekmeden geçmiş, "Öp Beni Kate"in özünü teşkil eden Shakespeare'in "Hırçın Kız" komedisinin Katharina'sına uygun düşen sanat mizacı da bu geçişi kolaylaştırmıştır.

"Öp Beni Kate" müzikalinin başkadın rolü için ilk düşünülen sanatın, aynı soyadını taşıyan ve uzunca bir zaman sahnede görülmeyen Ayhan Aydan olmuştu. Ama Ayhan Aydanın, ilk provalar sırasında, merdivenden düşerek geçirdiği kaza ve uzunca süren tedavisi, bu rolün ikinci temsilcisi olarak düşünülmüş olan Sevda Aydanı çalışmalarda ön plâna geçirmiş ve ilk temsilleri oynamak ona düşmüştür.

Nasıl yetişti?

Sevda Aydan 1930 yılında İstanbulda doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankarada yaptıktan sonra 1947 de Devlet Konservatuvarına girdi. Yedi yıllık Konservatuvar öğrenimini, imtihanda başarı göstererek, altı yılda tamamladı ve 1953-54 döneminde Opera Yüksek Bölümünden mezun oldu.

Devlet Operasına alındığı 1953-54 mevsiminde, bir yıllık stajdan muaf tutularak, derhal "La Traviata" operasının başkadın rolü olan Violetta'ya çıkarıldı. Gösterdiği başarı, sırasıyla "Manon", "Il Trovatore", "Don Juan", "Carmen", "Van Gogh", "Paganini", "Fakir Talebe" ve "Il Tabarro" gibi çeşitli opera ve operetlerde başrollerin kendisine verilmesini sağladı.

Sevda Aydan

Müzikalin "Hırçın Kız"ı

Sevda Aydanın sanat hayatında ilk önemli büyük başarı, Cüneyt Gökçerin sahneye koyduğu Richard Strauss'ın "Salome" operası oldu. Partisyon bakımından okluğu kadar oyun, bilhassa dans bakımından da büyük icra güçlükleri gösteren bu eserde, Sevda Aydan, sanat ka abiliyetinin çeşitli yönlerini değerlendirmek fırsatını buldu ve eserin opera sahnemizde kazandığı başarıda önemli bir sol oynadı.

Rusya turnesi

Bundan sonra "Tosca, "Macbeth" ve "Andrea Chenier" operalarının başrolleri kendisine emanet edilen Sevda Aydan, devamlı ve ciddi çalışmaları sayesinde, kısa zamanda, opera sahnemizin en beğenilen, en başardı sopranolarından biri olarak parladı. Bu sıfatla, 1963 Ekiminde, gönderildiği Sovyet Rusya turnesinde Baka, Tiflis, Erivan ve Leningrad operalarında "Tosca" ve "La Traviata operalarını oynıyarak büyük takdir kazandı. Moskovada bir konser verdi ve rus basınında sanatım öven yazılar çıktı.

Rusya turnesinden dönüşte İtalyada birkaç ay kalarak ünlü maestrolarla çalışan Sevda Aydan, 1963 yazında Varna Festivaline davet edildi, "Öp Beni Kate" müzikalinde gösterdiği son başarısından dolayı da, aynı rolü Amerikada ilk defa oynamış ünlü sanatçı Patricia Morrison'dan tebrik mesajı aldı..

Sanatçılar ailesi

Sevda Aydan, Ayhan Aydanın ağabeyisi flütist ve Devlet Tiyatrosu Koristlerinden Bariton Adnan Aydanla evlidir; biri beş, öbürü sekiz yaşında iki erkek çocuğu vardır.

Şimdi, "Öp Bent Kate'in sonraki temsillerinde aynı rolü Sevda Aydandan sonra oynamış olan Ayhan Aydanın da kazandığı büyük başarıyı görenler, Ankaradaki ilk müzikal denemesinin Ayhanlara uğurlu geldiğini söylemektedirler.

Filmcilik

Getirticilik ve ötesi

Kapısındaki, filmciler tarafından "fener" tabir edilen büyük ve çok renkli afişinde birbirine girmiş birçok adamın boğuşmasını temsil eden sinemadan çıkan kalabalıktan biri, ötekine şöyle diyordu:

"— Doğrusu, bu kadar incir çekirdeğini dolduran: film de getirtilmez. Yazık bu milletin dövizine!.."

Bu çeşit bir yargı, bugün bütün türkiye sinemalarında gösterilen yabancı menşeli filmlerin yüzde doksanı hakkında büyük bir rahatlıkla verilmektedir ve seyirci, bu konuda yerden göğe kadar da haklıdır. Vergi indirimi dolayısıyla daha çok kazanç sağlamak isteyen sinema salonları sahipleri de son birkaç yıldan bu yana, yabancı film yerine yerli filmleri tercih etmektedirler. Yüzde yetmiş oranında bir "eğlence resmi" ne tâbi tutulan yabancı filmler, yeril filmler karşısında eskiden olduğu gibi artık tutnur ve dayatır olmak niteliklerini kaybetmişlerdir.

Yabancı filmler meselesi

Türkiyede yabancı film getirtlciliğinin geşmişi, yerli film yapımcılığından da eskidir ve 1950'den sonraki yıllara kadar da yerli filmciliğimizi sürekli olarak baltalamış, gelişmesini engellemiştir. Bu baltalama iki yönden olmuştur. Birincisi, getirtici şirketler yavaş yavaş, yabancı film getirticiliğinin yanı sıra, sinema salonu sahibi olmaya da başlanvşlar ve bu, giderek, yepyeni bir tröst alanı ortaya çıkarmıştır. Sinema salonu sahibi oluş, filmi başkasına alt bir salonda vizyona sokmak ve kazancı bölüşmek yerine, doğrudan doğruya sahip olmak demektir ki, bu da getirticiye iyi film seçme zorunluğunu duyurmamaktadır.

Türkiyeye getirilen yabancı filmler, çokluk, piyasaya çıkarıldıktan en ar iki yıl sonra getirtilmekte ve bu iki yıllık zaman aşımı süresi, filmin gerçek değerini düşürmektedir. Meselâ, bugüne kadar gösterilmeyen, fakat dünya vizyonunu tamamlamış, gazetelerden adını sanını duyduğunu» nice filmler sırf fiyat kırılması yüzünden alınmamakta ve yıllık listelerden türlü açık kapılar bulunarak çıkartılmaktadır,

Getirtici şirketler yine çoğunlukla iyi ve sanat değeri olan filmleri almaktan ısrarla kaçınmaktadırlar. seyirci bu kaçınmanın gerçek sebebini bilmediğinden, getirticiyi bilgisizlikle ve daha çok, zevksizlikle suçlamaktadır. Halbuki ortada olan ger çek şudur: İyi ve sanat değeri olan filmler, fiyatları yüksek ve 'a" sınıfı filmlerdir ve tabii olarak, "b" ve "c" sınıfı filmlerle satış listelerinde bir tutulmamaktadır. Geriye kalan "a" sınıfı dışındaki filmler ucuz prodüksiyonlardır ve ucuz fiyatlarla listelere konulmuşlardır. Rejisörleri, senaryocuları, teknik ve oyuncu kadroları da ona göredir. Getirtici Şirketler, satın aldıkları yabancı filmlerin vizyonlarında sınıflararası değişik bir "eğlence resmi" ödemedikleri için, seçmeye gitmemekte ve ucuz filmleri tercih etmektedirler.

Madalyonun iki yüzü

Yabancı yapım şirketleri, her çeşit seyirciyi dünya pazarının seyircisini' gözönünde bulundurarak her sınıftan filmler yapmakta ve listelerini ona göre düzenlemektedirler. Bu listelerde müzikaller, polisiyeler, western'ler, aşk filmleri ve başka tür filmler yer almaktadır. Satıcı şirket, alıcı- şirkete yıllık prodüksiyon listesini sunmaktadır. Çok kazanç düşünen için yapılacak ilk şey, ucuz filmleri kapatmak olacaktır ama, satıcı şirket buna kolay kolay razı olmamaktadır. Alıcıyı -kendisine epeyi pahalıya mal olmuş "a" sınıfı filmterinden de almaya zorlamaktadır. Bizde birinciyi yani tam listeyi- hemen kabullenen tek bir getirtici şirketin dışında kalanlar, başka yolları denemektedirler. Bu da, yakın bir ülkeden -meselâ Yunanistan gibi- Türkiyede gösterme hakkını ortak satın almak, ya da Ortadoğu pazarının idare edildiği Paris üzerinden daha ucuza kapatmaktır. Yunanistan ile ortak alış için yine Paris tercih edilmekte ve satıcı, temsilcisine, bir filmin gösterme hakkını Yunanistan için belirli bir fiyata, Türkiye için de o fiyatın çok daha altında bir değerlendirme ile satın almaktadırlar.

Son birkaç yıldır Hollywood ve fransız sineması, pazarlarını giderek italyan filmlerine kaptırmaktadır. Bütün dünya sinemaları ucuz, ucuz olduğu kadar da incir çekirdeğini bile doldurmayan bir takım italyan menseli sinema- garabetlerini oynatmakla meşguldür.

Büyük çoğunluğu sinema salonu sahibi olan getirtici şirketler de bun dan gerektiği kadar faydalanmasını bilmekte, renkli, sinemaskop ve göz boyayıcı nitelik taşıyan nekadar uydurma italyan filmi varsa, mal bulmuş mağribi gibi üzerine saldırmaktadırlar. Masistlerin, Herküllerin, Samsonların akıl almaz derecede gülünç serüvenlerini anlatır filmler üç yıldır türk sinema salonlarını Adeta istilâ etmiştir ve etmekten de geri durmamaktadırlar. Getirtici şirketler, 1000-1500 dolar civarında değişen bir fiyata satın aldıkları bu çeşit filmleri yerli filmlerin karşısına rakip olarak sürmektedirler ve iki yıldan beri de iyi netice almaktadırlar. Ucuza alış, bir yerden sonra yabancı filmlere uygulanan ağır-yüzde 70- "eğlence resmi"ni hafiflettirmekte ve sinema salonu sahibinin yerli film oynatımını giderek engellemektedir. Üç ile yedi gün arasındaki gösterme hakkı bir yerli filmin fiks ya da pursantaj gösterme hakkından tabii çok daha ucuzdur.

Yerli sinemamızın bu yeni doğan rakip karşısında tutunman ise ancak kendisini yenileyip aşmasına bağlıdır ki, yaşaması için er geç bunu yapacaktır.

Nüfus

Kapıyı çalan korku: Açlık!

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinin geçen hafta içinde Sosyal Hizmetler Enstitüsünde tertiplediği seminer çok ilginç oldu. Seminere Ankaradaki muhtelif derneklerle, Sağlık Bakanlığının misafiri olarak Ankarada bulunan ve "Aile Plânlaması" hakkında ilgililerle muhtelif temaslar yapan amerikan Pathfinder ana çocuk sağlığı teşkilâtı temsilcileri Mr. ve Mrs. Zuroski davet edilmişlerdi. Aile Plânlaması, yâni bizde "Doğumun Kontrolü" denilen mesele üzerinde otuz yıldır araştırmalar yapan ve bu konu ile ilgili olarak bir yıldır dünya gezisine çıkmış bulunan Zuroski'ler, seminere katılan muhtelif dernek temsilcilerine Aile Plânlaması hakkında bilgi verdikten sonra, soruları cevaplandırdılar Ardından, muhtelif derneklerin müşterek hareketini sağlamak amacı ile bir hazırlık komitesi seçildi. Bu komite, Türkiyede Aile Plânlamasının gerçek mânasını, anlatacak ve bununla ilgili kanunun çıkmasını sağlamak üzere Parlâmentoyu etkisi altında tutmaya çalışacaktır.

Mr. Zuroski'nin anlattığı gibi, bugün Türkiyede de, tıbbın ilerlemesi sonucu, ölüm nispeti azalmıştır. Ancak ana sağlığı için henüz ileri bir adım atılmış değildir. Çok çocuk doğuran ana, sağlığını kaybeder. Tıbbın ortaya koyduğu en basit gerçek, doğumlar arasında en. az iki yıllık bir fasılanın bulunmasıdır. Bu olmazsa, ananın hayatı tehlikeye girer.

Yeryüzünde süratle artan nüfus, insanlığı 2000 yılında açlık tehlikesiyle karşıkarşıya bırakacaktır. Bugün bile insanların büyük bir kısmı fena gıda almakta veya aç kalmaktadır. 2000 yılında dünya nüfusu 6 milyara, yâni bugünkü nüfusun iki misline ç kınca, mesele, içinden çıkılmaz bir hal alacaktır. Türkiye de, nüfusu süratle -yüzde 3- artan memleketler arasındadır. Bu nüfus artışı birçok memleketlerde olduğu gibi Türkiyede de kalkınmaya mâni olacak güçtedir.

Doğum yapan bir kadın
Doğurmak kolay, bakmak güç

Mr. Zuroski, Mısın misal olarak aldı. Anlattığına göre, Assuan Barajı 1970 yılında hizmete girecek ve fazladan 2 milyon dönüm toprağın ekilmesini sağlıyacak, memleketin kalkınmasına büyük çapta yardımcı olacaktır. Fakat bu hesaplar yapılırken, nüfus artışı dikkatte alınmamıştır. Bugün ise Mısırın nüfusu öyle artmıştır ve artmaktadır ki, Assuan Barajının sağlıyacağı fayda, bu nüfus artışı yanında sıfıra düşmüştür.

Türkiyenin, nüfus artışı karşısında bir tarım meselesi, bir de eğitim meselesi vardır. Eğer Aile Plânlaması usûlü ile- bu şuursuz nüfus artışı durdurulmazsa, Türkiye, doğan çocuklarına yiyecek ve okul, öğretmen bulmakta tarifsiz bir güçlükle karşılaşacaktır.

Aile Plânlaması nedir?

Aile Plânlamasına Doğumun Kontrolü ismini vermek büyük bir yanlışlığa yol açmakta ve Aile Plânlamasının anlamını değiştirmektedir. Aile Plânlamasından maksat, aileyi isteyerek ve istediği zaman çocuk sahibi yapmak ve böylece, gocuğu daha iyi bir şekilde ve topluma daha yararlı olarak yetiştirme •imkânını sağlamaktır. Daha da önemlisi, ananın sağlığını, ailenin mutluluğunu korumak, babayı kaldıramayacağı bir maddi ve mânevi yükten kurtarmaktır. Aile Plânlamasını uygulayan bir aile şu kadar veya bu kadar çocuk yapmakla tahdit edilmemektedir. Aile gene istediği kadar, gücünün kaldırdığı kadar çocuk yapacak, fakat istemediği zaman, zoraki çocuk yapmaktan kurtulacaktır. Aile Plânlaması, anayı kriminel düşüklerden, ana için çok tehlikeli olan kürtajlardan da koruyacaktır. Çünkü Aile Plânlaması, kadına ve erkeğe korunmayı öğretir ve kürtaja karşıdır.

Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerinde, orta sınıf denilen entelektüel sınıf iyice teşekkül etmiş olduğu için, bu ülkelerde Aile Plânlaması kendiliğinden, uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Aile, istediği zaman, bütçesinin ve ananın sıhhatinin kaldıracağı kadar çocuk yapmaktadır. Bunun için bu memleketlerdeki nüfus artışı normal seviyeyi hiç aşmamıştır. Halbuki dünyanın diğer ülkelerinde durum böyle değildir. Buralarda orta sınıf, yâni çocukları için çok şey isteyen, iyi ve sıhhatli yaşamaya önem veren insanlar azdır. Bunlar alabildiğine çocuk yaparlar. Bunun içindir ki bu ülkelerde devletler Aile Plânlamasını kalkınma programlarının vazgeçilmez bir parçası olarak ele almışlardır. Ana ve çocuk sağlığı merkezlerinde analara Aile Plânlamasını öğretmektedirler. Aydınların bu meseleyi ele almaları, Aile Plânlamasını halka gerçek mânası ile anlatmaları şarttır. Yalnız, Aile Plânlamasının büyük kitlelere mal edilmesi de gerekmektedir. Yoksa, çocuk kaldıracak aileler az çocuk sahibi olur, geniş kitleler alabildiğine doğurur ve bu hal, arzu edilenin tam tersini meydana getirir.

İki yıl önce, henüz Aile Plânlaması Plâna girmeden önce, bu konuda bir panel konferans tertipleyen

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinin ikinci başkanı Doç. Dr. Nermin Abadan, Aile Plânlamasına halen Ceza Kanunundaki bazı maddelerin engel teşkil ettiği hususunu diğer dernek temsilcileriyle görüşmüş ve Parlâmentodan bunların bir an evvel geçirilmesi için elbirliğiyle çalışmalarına başlamışlardır.

Beslenme

Az para ile iyi yemek

Ankara Koleji Okul-Aile Birliği tarafından tertiplenen çok faydalı seri konferanslardan sonuncusu, Kolejin çok güzel konferans salonunda, beslenme uzmanı Doç. Dr. Osman Koçtürk tarafından verildi. Projeksiyon ve grafiklerle de izah edilen bu konuşma ana ve babalar tarafından o kadar büyük bir ilgi ile karşılandı ki, Dr. Osman Koçtürk, konferans saati dolduğu halde, gecenin geç vakitlerine kadar soruları cevaplandırdı.

Yeryüzünde iki çeşit açlık vardır: Yokluk içinde açlık ve varlık içinde açlık. Her ikisiyle de mücadele edilebilinir. İşte Dr. Osman Koçtürk, yıllardan beri memleketimizde, "varlık içinde açlık"la mücadele eden, beslenmenin esasını ana ve babalara öğretmek için mütemadiyen yazan, konuşan, çalışan adamdır. Bu konuda bilgisiz bir ana ve babanın, satın alma güçleri fazla da olsa, çocuklarım iyi besliyemedikleri bir gerçektir. Böylece, çocukları için pek çok para harcıyan bazı aileler, çok sevdikleri çocuklarının hayatlarını tehlikeye sokmakta ve hattâ iyi beslenememek yüzünden, çocukların okuldaki başarı şansları da baltalanmaktadır.

Başarılı çocuklar, çok et ve protein yiyen toplumlarda görülür. Beslenme bilgisi, satın alma gücü olan ailelere, çocuklarını, aynı parayı sarfederek daha iyi besleme imkânını verdiği gibi, satın alma gücü az olan ailelere de, aynı masrafla, çocuklarına daha faydalı gıdalar vermeyi öğretir. Bu bakımdan, beslenme bilgisi, bir toplumun kalkınmasında birinci derecede rol oynar. Beslenme bilgisi, iyi ve lüzumlu gıdaları seçme, iyi ve lüzumlu gıdaları gerektiği gibi pişirme gibi, her ev kadınının kolayca öğrenebileceği iki esasa dayanır. Ev kadını, bu konuda bastırılan küçük broşürlerden yeteri kadar bilgi edinebilecektir."

Aile, faydalı gıda maddelerini çocuğa küçük yaştan sevdirmelidir. Süt, bol protein ve vitamin ihtiva eden yiyecek maddeleri sade bir şekilde, fazlaca pişirilmeden, çeşitli operasyonlardan geçirilmeden, sofraya getirilmelidir.

Doç. Dr. Osman Koçtürk, dünyadaki muhtelif memleketlerden misaller verdi. Bu arada, radyolarımızda hâlâ eski usul yemek tarifeleri veren spikerleri şiddetle tenkit etti. Süt ve faydalı gıdalar satmıyan okul kantinlerinden şikâyet eden annelere de, bu gibi şeylerle meşgul olacak teşekkülün okul-Aile Birlikleri olduğunu hatırlattı. Anneler, gelecek ders dönümünde, kantin meselesini ele almak ve karınlarım bütün gün leblebi, simit veya çörekle doyuran çocukları faydalı gıdalara kavuşturmak üzere kararlı görünüyorlardı.

SİHİR

Toplum olarak en büyük hatalarımızdan biri, bence, dünyadan habersiz yaşamamızdır. Kendi kabuğumuza çekilmişiz, dış memleketlerde olup bitenlere başımın bile çevirmeden, halleşmeye çalışıyoruz. Bu habersizlik içinde, bugün memleketimizde karşılaştığımız sosyal, ekonomik ve siyasal güçlükleri hep kendimize has güçlükler sanıyoruz. Zannediyoruz ki dünya, hiç olmazsa ileri toplumlar, bütün bu meselelerini halletmişler, günlük güneşlik içinde yaşayıp gidiyorlar. Gazetelerimiz dış haberlere o kadar az önem veriyorlar ki, bunu biraz da tabiî karşılamak gerekir.

Oysa ki, neler yok şu dünyada!.. İnsan hak ve hürriyetleri bakımından hudutsuz bir mutluluğa ermiş bir memlekette, Birleşik Amerikada, hükümetler, bütün çabalarına rağmen, henüz bazı bölgelerdeki zenci düşmantığını söküp atamamışlardır. Bu medeniyet ülkesinde zenciye lâyık görülen muamele, gerçekten isyan ettiricidir, ayıptır. Dünyada, emek mukabili kazanç farkının, en fazla, insanlar arasında tam bir eşitlik yaratmak iddiasını ileri süren ve bu uğurda insan hak ve hürriyetlerini çiğneyen Rusyada okluğunu bilir miyiz? Geçenlerde bir gazetede gözüme ilişti: De Gaulle idaresinde sözde uslanan fransızlar, hükümet Cezayir şaraplarını ithal etti diye, aşka gelmiş ve dükkânlardan şarap şişelerini kaptıkları gibi, meydanlarda kırıp kırıp atmışlar. Polis gelmiş, önce kızgınlığın geçmesini beklemiş, sonra da olayın elebaşılarını bir cipe koyup götürmüş. Bir yandan Avrupa liderliği iddiasında olan Fransa, bir yandan parasını koruma çabasında ve enflâsyon endişesi içinde!.. Avrupa Ekonomik Birliği, yalnız üye memleketlerin değil, bu memleketlerdeki muhtelif zümrelerin menfaat ayrılıkları yüzünden, kaç defa çatlama tehlikesi geçirdi!.. Korkunç kazalar dünyanın her yerinde oluyor. Geçen yılbaşında Amerikada, oyuncak satan bir mağazadaki gösterileri seyretmeye giden yüzlerce çocuk, ihmal yüzünden çıkan- yangında yaralanmış ve ölmüşlerdir.

Misalleri yüzlerle, binlerle çoğaltmak mümkündür. Bunları zaman zaman hatırlamakta da fayda vardır. Çünkü o zaman, "biz adam olmayız" tekerlemesinden kurtulur ve daha olumlu bir hal çaresi arama yoluna gireriz.

Evet, en ileri toplumlarda sosyal, ekonomik ve siyasal meseleler, her yönden, henüz halledilmiş değildir. Bunlar, muhtemelen, daha uzun yıllar halledilemiyecek, daha doğrusu, halledilen meselelere mukabil dalma yenileri çıkacaktır. Ne var ki bu toplumlar, bu meselelerini nasıl ve hangi yoldan halledeceklerini bilen toplumlardır. Çünkü bu toplumlarda, rejimler yerleşmiştir. -Halk ve aydınlar,- yöneticilerle beraber, ancak Anayasanın ışığı altında bir hal çaresi arar, çarpık ve sakat yollarda vakit kaybetmezler.

Bizde son seçimlerden beri ağızlara sakız edilen, "Demokrasi yürür mü, yürümez mi?" tartışması, herşeyden evvel Anayasaya aykırıdır ve uğradığımız, nispeten ucuz atlattığımız felâketlerin baş sorumlusudur. Elbette ki demokrasi yürüyecektir. 27 Mayıs bunun için yapılmıştır. Meseleler ise, bu demokratik yolda çaba göstermekle, çalışmakla, hür tenkit yolu ile düzelecektir. Bu, başarıya ulaşacak tek çaredir. Başka çareler aramaktansa, hepimizin bu inanç etrafında toplanmamız ve bunun ışığı altında çalışmamız gerekir. Anayasa bayramımız, eğer bu gerçeği unutmazsak, bizim en büyük, en kutsal bayramımızdır. Bir yandan onu kutlarken, bir yandan da "demokrasi yürür mü, yürümez mi?" tartışmasına girişmek manasızdır,

İleri toplumların en büyük sihirleri. Anayasa olan gerçek bağlılıklarıdır.

KÖŞEDEN

Yabancı Hakem İşi

Vildan Âşir SAVAŞIR

Millî Ligin maçlarını yabancı hakemlerle idare etme usûlünü icat edenlerin insafına güvensek, bu işi Hoca Merhumun meşhur kar helvasına benzeteceğiz. Ne var ki, Futbol Federasyonumuzun ağzını da bursa, midesini de kabartsa, pişirdiği helva için, "ben icat ettim, ama ben de beğenmedim" dediğinin tek misalini hatırlamıyoruz.

Kritik bir özellik gösteren önemli karşılaşmaları yabancı hakemlere idare ettirmek, bütün spor kollarında öteden' beri başvurulan bir usuldür. Bu yalnız bizde değil, dünyanın her tarafında da uygulanır. Uluslararası maçların tabiî icabı dışında bu usûle başvurulmasının sebebi .şudur: Karşılaşmada taraflar, hakem seçiminde, anlaşamazlar; ehliyetlerine, dürüstlüklerine, taraftar seyircinin baskısına dayanacak cesaretlerine inansalar bile, gelmiş geçmiş hâdiseler dolayısıyla sempatilerinden, antipatilerinden ürkerler ve kendilerini emniyette saymazlar. Kaderlerini muhite, takımlara, dedikodulara yabancı ve maçın neticesinin yaratacağı dununun hiç bir yönü ile ilgisi bulunmayan birine teslim etmeyi tercih ederler. Bunu seçerken de bilgisi, görgüsü bakımından en üstününü bulmaya çalışırlar. Meselâ, bir Galatasaray - Fenerbahçe maçı için hakemi -pek değerli de olsa- Van Bölgesinden değil, İngiliz liginden seçerler. Bu, haklı ve faydalı bir davranıştır. Bizdeki en eski örneklerinden birinin göze batacak kötü netice verdiğini hatırlamıyoruz. Kaldı ki, zaman zaman celbedilen ve Millî Maçlar için gelen şöhretli hakemler, idare ettikleri maçın âhenginden başka, bizim hakemlik müessesemiz için de ayrıca faydalı olmuşlar, yeni şeyler öğretmişlerdir.

Bugün Futbol Federasyonumuzun dayandığı sebep bu değildir.' Hakemlerin seçiminde arandan evsafın ve tercih edilen yolun da bu olmadığı gibi... Yapılan hayır, hiç bir yönüyle, kurbağamın ürkütülmesini değmemiştir.

Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünün öğretici emeğinden temelli mahrum bulunmasına rağmen, bizim futbolumuzun, oyuncusuyla, hakemiyle, iyiyi kötüden ayırmasını bilen azıcık hırçın seyircisiyle hiç de hor görülmüyecek bir kıvamı vardır. Bu kıvam komşularımızdan ileridir. Bunun yaygın olduğunun delili ise, Millî Lig maçlarında şöhretli ve şöhretsiz takımların puan durumunda görülmektedir. Şimdi biz bu vakıayı bir yana koyup -dürüstünün ve bilgilisinin yoksulu imişiz gibi-, bu, tümün bir parçasını, yani hakemi kenara itiyoruz, onun değerine karşı güvensizliğimizi de, halkın hırçın davranışı mazereti ile perdelemeğe çalışıyoruz!.. Stadyumları dolduran onbinlerin, haklarında peşin hüküm beslemedikleri bu misafirlere karşı daha insaflı, daha saygılı davranacakları düşüncesinden hareket ederek verdiğimiz bu karar ile aldığımız netice, doğrusu futbol dünyası için hayli enteresan bir örnek teşkil etmiştir. Sonu gelmez bir futbol maratonu bile olsa, resmî bir müsabaka serisi için devamlı olarak yabancı hakemlere başvurulmasını, millî gururuna sahip hiç kimse hoş görmiyecektir. Hâdiseye neresinden baksanız, "biz Milli Lig maçlarında kendi hakemlerimize güvenemiyoruz" demenin kılık değiştirmiş şeklinden başka bir şey göremezsiniz.

Hakemlerimizin bu karar ve beliren bu neticeler karşısında tepki göstermemelerinin sebebini anlamak güçtür ya, biz işin bir de tatbikattaki yönünü izleyelim: Türkiyede hiç kimsenin, bir hovarda mirasyedi sorumsuzluğu içinde döviz harcamağa mezun olmadığı bir gerçektir. Buna rağmen, bir devlet organı olan Beden Terbiyesi Teşkilâtı, şu anlattığımız mucip sebeple, getirdiği her hakeme döviz karşılığı yolluk, yolda ve burada geçirdiği her gün için 40 İsviçre frangı para verir, otel, lokanta masrafları öder, ayrıca da 100 lira hakemlik ücreti tahakkuk ettirir. İlgililer bunun hakem başına 2-3 bin liradan aşağıya düşmediğini söylemektedirler. Bazan haftada üç yabancı hakem getirdiğimize göre, şu kararın millete döviz olarak neye mal olduğunu yarın siz hesap edin!

Olayın bir başka yönü, gelen hakemlerin kalitesi ve bu sebeple verdikleri örnektir. Teşkilâtımız bunları, yakın komşularımız olan memleketlerden getirtiyor. Bu komşularımız, futbolun ne tekniği, ne İdaresi, ne tarihi ve ne de geleneği bakımından bizden ileridirler. Üstelik, gelen hakemleri kimlerin, hangi tesirlerle, nasıl seçtikleri de maçhuldür. Fakat verdikleri randıman, ziyadesiyle, malûmdur! Karşılıklılık esası iddiasına gelince, bu pazarlıkta övünülecek bir netice almış olsaydık, ilgililer bunu şimdiye kadar çoktan duyururlardı. Demek ki, o da yok!..

Rahat bir yuva sembolü...

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI

(BASIN: A - 4756) - 287

İlân ve Reklâmlarınız İçin

Yurdun ve Dünyanın dört bucağında

BASIN İLAN KURUMU

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 22 43 84 — 22 43 85
Telgraf Adresi: BASIN KURUMU

ŞUBELER

- İstanbul
- Ankara
- İzmir
- Adana
- Bursa
- Diyarbakır
- Erzurum
- Eskişehir
- Konya
- Zonguldak

DIŞ MUHABİRLER

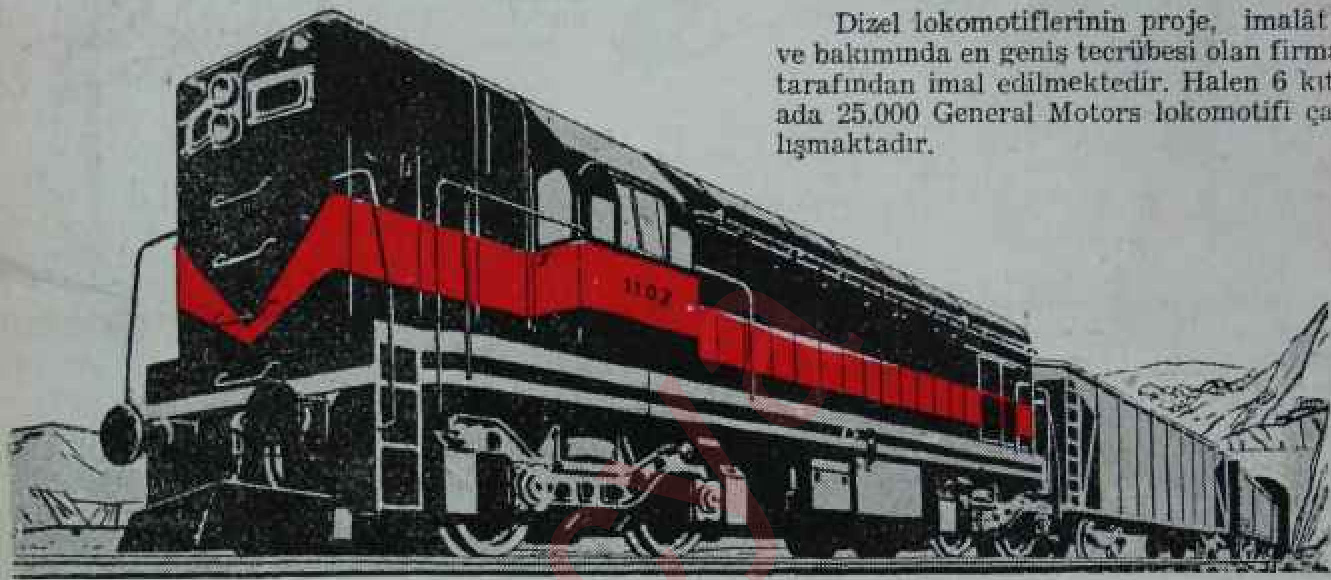
- A.B.D.
- Almanya (Federal)
- Almanya (Doğu)
- Avusturya
- Avustralya
- Belçika
- Bulgaristan
- Çekoslovakya
- Danimarka
- Fransa
- Hollanda
- İngiltere
- İspanya
- İsrail
- İsveç
- İsviçre
- İtalya
- Japonya
- Lübnan
- Macaristan
- Norveç
- Pakistan
- Polonya
- Portekiz
- Romanya
- Yugoslavya
- Yunanistan

(BASIN 7869 A - 5631) - 286

Demiryolunda " En aklı başında ,, yatırım

GENERAL MOTORS LOKOMOTİFLERİ

Dizel lokomotiflerinin proje, imalât ve bakımında en geniş tecrübesi olan firma tarafından imal edilmektedir. Halen 6 kıt'ada 25.000 General Motors lokomotifi çalışmaktadır.

General Motors'un Denizaşırı Muameleleri

General Motors Corporation'ın dış servisi, New York 19, N. Y., U. S. A. Telgraf adresi: Autoexport

Ortak imalâtçılar: AVUSTRALYA — The Clyde Engineering Co. Pty., Ltd., Sydney, N. S. W. • BELÇİKA — LaBrugeoise et Nivelles, St. Michel-lez-Bruges (Pty.), Nigel, Transvaal • İSPANYA — Material y GÜNEY AFRİKA — Union Carriage & Wagon Co. • ALMANYA — Henschel-Werke, GmbH, Kassel • Construcciones, S. A., Barcelona • İSVEÇ — Nydqvist & Holm Aktiebolag. Trollhattan.

LOKOMOTİF FABRİKALARI: Electro-Motive Division of General Motors, La Grange, Illinois, U. S. A. General Motors Diesel Limited, Londra, Ontario, Kanada

Genaarl Motors'un dünyanın her tarafında kolları, şubeleri veya temsilcilikleri vardır
Dünyanın en yüksek vasfi - 270'den 2600 beygire